

Zbirka Delovni zvezki UMAR
Delovni zvezek 4/2018, letnik XXVII

Indeks razvojne ogroženosti regij 2014–2020, metodologija izračuna

Janja Pečar

Objava in povzemanje prispevkov sta dovoljena delno ali v celoti z navedbo vira. Avtorstvo je treba pripisati avtorju prispevka in ne Uradu RS za makroekonomske analize in razvoj. Mnenja, ugotovitve in sklepi so namreč v celoti avtorjevi in ne odražajo nujno uradnih stališč Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.

http://www.umar.gov.si/avtorski_prispevki/

Kratka vsebina:

V skladu z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2), Ur. l. RS št. 20/2011 je indeks razvojne ogroženosti (IRO) relativni kazalnik razvitosti razvojne regije. Izračunan je na podlagi utežitve kazalnikov razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti. IRO je bil prvič izračunan za obdobje finančne perspektive 2007–2013. Za večletni finančni okvir 2014–2020 ga je bilo potrebno na novo izračunati, pri čemer se je dopolnila tudi metodologija izračuna. Delovni zvezek podrobno predstavlja novo metodologijo izračuna.

Ključne besede:

indeks razvojne ogroženosti, kazalnik regionalnega razvoja, razvitost regij, sestavljeni kazalniki, sintezni indeks, regionalne razlike, razvrščanje regij, metodologija

Delovni zvezki Urada RS za makroekonomske analize in razvoj

Izdajatelj:

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

Gregorčičeva 27

1000 Ljubljana

Tel: (+386) 1 478 1012

Telefaks: (+386) 1 478 1070

E-naslov: gp.umar@gov.si

Odgovorna urednica: mag. Tanja Čelebič

Delovni zvezek: Indeks razvojne ogroženosti regij 2014–2020, metodologija izračuna

Avtorica: Janja Pečar (janja.pecar@gov.si)

Delovni zvezek ni lektoriran.

Delovni zvezek je recenziran.

Ljubljana, november 2018

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID=297682944](#)

ISBN 978-961-6839-41-9 (pdf)

Kazalo vsebine

1	Uvod.....	1
2	Sestavljeni kazalniki.....	2
3	Sestavljeni kazalniki na področju regionalnega razvoja.....	3
4	Indeks razvojne ogroženosti 2014 – 2020.....	5
	4.1 Izhodišča za oblikovanje IRO.....	5
	4.2 Pregled in utemeljitev izbranih kazalnikov IRO.....	7
	4.2.1 Kazalnik gospodarske aktivnosti – bruto domači proizvod na prebivalca (1).....	7
	4.2.2 Kazalnik produktivnosti – bruto dodana vrednost na zaposlenega (2).....	8
	4.2.3 Kazalnik dohodka – razpoložljivi dohodek na prebivalca (3).....	9
	4.2.4 Kazalnik zaposlenosti – stopnja delovne aktivnosti prebivalstva v starosti 20–64 let (4).....	10
	4.2.5 Kazalnik investicij – delež investicij v osnovna sredstva v bruto domačem proizvodu (5).....	11
	4.2.6 Kazalnik brezposelnosti mladih – stopnja registrirane brezposelnosti v starosti 15-29 let (6).....	12
	4.2.7 Kazalnik izobrazbe – delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v prebivalstvu 25–64 let (7).....	13
	4.2.8 Kazalnik raziskav in razvoja – delež bruto domačih izdatkov za RRD v BDP (8).....	14
	4.2.9 Kazalnik čiščenja voda – delež prečiščene odpadne vode s sekundarnim in terciarnim čiščenjem v izpuščeni odpadni vodi (9).....	15
	4.2.10 Kazalnik varovanih območij – delež površine varovanih območij v skupni površini regije (10).....	16
	4.2.11 Kazalnik naravnih nesreč – delež ocenjene škode zaradi elementarnih nesreč v BDP (11).....	17
	4.2.12 Kazalnik brezposelnosti – stopnja registrirane brezposelnosti (12).....	18
	4.2.13 Kazalnik staranja – indeks staranja prebivalstva (13).....	19
	4.2.14 Kazalnik poseljenosti – km ² na prebivalca (14).....	20
	4.3 Izračun IRO 2014-2020.....	21
5	Medletne primerjave IRO.....	25
6	Analiza IRO po regijah na osnovi podatkov razpoložljivih leta 2018.....	33
	6.1 Osrednjeslovenska regija.....	34
	6.2 Gorenjska regija.....	35
	6.3 Jugovzhodna Slovenija.....	36
	6.4 Obalno-kraška regija.....	37
	6.5 Savinjska regija.....	38
	6.6 Goriška regija.....	39
	6.7 Posavska regija.....	40
	6.8 Koroška regija.....	41
	6.9 Podravska regija.....	42
	6.10 Primorsko-notranjska regija.....	43
	6.11 Zasavska regija.....	44

6.12 Pomurska regija	45
7 Zaključek.....	46
8 Literatura in viri.....	47

Kazalo slik, tabel in zemljevidov

Slika 1: Indeks razvojne ogroženosti po regijah (na osnovi podatkov, razpoložljivih leta 2018).....	32
Slika 2: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v osrednjeslovenski regiji.....	34
Slika 3: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v gorenjski regiji.....	35
Slika 4: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v jugovzhodni Sloveniji.....	36
Slika 5: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v obalno-kraški regiji.....	37
Slika 6: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v savinjski regiji.....	38
Slika 7: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v goriški regiji	39
Slika 8: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v posavski regiji.....	40
Slika 9: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v koroški regiji	41
Slika 10: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v podravski regiji.....	42
Slika 11: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v primorsko-notranjski regiji.....	43
Slika 12: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v zasavski regiji.....	44
Slika 13: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v pomurski regiji.....	45
Tabela 1: Medsebojna povezanost kazalnikov IRO z razvitostjo, ogroženostjo, razvojnimi možnostmi ter strateškimi usmeritvami države in EU.....	6
Tabela 2: Bruto domači proizvod na prebivalca, tekoči tečaj, revizija BDP 2017.....	7
Tabela 3: Bruto dodana vrednost na zaposlenega, tekoči tečaj, revizija BDP 2017	8
Tabela 4: Neto razpoložljivi dohodek na prebivalca, v evrih, revizija BDP 2017	9
Tabela 5: Stopnja delovne aktivnosti prebivalstva 20-64 let (registrirana), %.....	10
Tabela 6: Delež bruto investicij v osnovna sredstva v BDP, %, revizija BDP 2017	11
Tabela 7: Stopnja registrirane brezposelnosti v starosti 15-29 let, %.....	12
Tabela 8: Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v prebivalstvu 25-64 (register), %.....	13
Tabela 9: Delež bruto domačih izdatkov za RRD v BDP, %, revizija BDP 2017.....	14
Tabela 10: Delež prečiščene odpadne vode s sekundarnim in terciarnim čiščenjem v izpuščeni odpadni vodi, %.....	15
Tabela 11: Delež površine varovanih območij po ZON (zavarovana območja, Natura 2000, naravne vrednote in ekološko pomembna območja), %	16
Tabela 12: Ocenjena škoda zaradi naravnih nesreč, v % od BDP.....	17
Tabela 13: Stopnja registrirane brezposelnosti, % (6).....	18
Tabela 14: Indeks staranja prebivalstva, stanje 1.7.....	19
Tabela 15: Poseljenost prebivalstva, km ² na prebivalca, na stanje 1.7.....	20
Tabela 16: Kazalniki za izračun IRO 2014–2020	22
Tabela 17: Standardizacija kazalnikov IRO 2014–2020.....	23
Tabela 18: Indeks razvojne ogroženosti 2014–2020.....	24
Tabela 19: Kazalniki za izračun IRO 2018.....	26
Tabela 20: Standardizacija kazalnikov IRO 2018.....	27
Tabela 21: Indeks razvojne ogroženosti 2018 (na osnovi podatkov, razpoložljivih leta 2018).....	28
Tabela 22: Kazalniki za izračun IRO 2014 (na osnovi razpoložljivih podatkov 2018).....	29
Tabela 23: Standardizacija kazalnikov IRO 2014 (na osnovi razpoložljivih podatkov 2018).....	30
Tabela 24: Indeks razvojne ogroženosti, 2014 (na osnovi podatkov, razpoložljivih leta 2018).....	31
Tabela 25: Primerjava IRO v letih 2014 in 2018 (na osnovi podatkov, razpoložljivih leta 2018)	31
Zemljevid 1: Indeks razvojne ogroženosti, 2018.....	33

Kratice

ARSO – Agencija Republike Slovenije za okolje, **BDP** – bruto domači proizvod, **COIN** – Composite Indicators Research Group, **D** – družbeni razvojni cilj, **DRI** – Družba za razvoj infrastrukture, **ES** – European Council / Evropski svet, **ESS** – European Social Fund / Evropski socialni sklad, **EU** – European Union / Evropska unija, **G** – gospodarski razvojni cilj, **GURS** – Geodetska uprava Republike Slovenije, **IRO** – indeks razvojne ogroženosti, **JRC** – Joint Research Center, **M** – medgeneracijski in trajnostni razvojni cilj, **MGRT** – Ministrstvo za gospodarstvo in tehnologijo, **MOP** – Ministrstvo za okolje in prostor, **NUTS** – The Nomenclature of Territorial Units for Statistics / klasifikacija statističnih teritorialnih enot, **O** – kazalniki ogroženosti, **ODS** – The United Nations Optical Disk System, **OECD** – Organisation for Economic Cooperation and Development / Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj, **P** – pametna rast, **R** – kazalniki razvitosti, **RM** – kazalniki razvojnih možnosti, **RRD** – raziskovalno-razvojna dejavnost, **RS** – Republika Slovenija, **SURS** – Statistični urad RS, **SDG Index** – Sustainable Development Goals Index / Indeks ciljev trajnostnega razvoja, **T** – trajnostna rast, **UMAR** – Urad za makroekonomske analize in razvoj, **UNDP** – United Nations Development Programme, **Ur. l. RS** – Uradni list Republike Slovenije, **URSZR** – Uprava RS za zaščito in reševanje, **V** – vključujoča rast, **ZON – UPB2** – Zakon o ohranjanju narave, uradno prečiščeno besedilo, **ZSRR** – Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, **ZRSVN** – Zavod RS za varstvo narave, **ZRSZ** – Zavod RS za zaposlovanje

Povzetek

Razvoj v regijah je večdimenzionalna kategorija, saj obsega zelo različna področja razvoja. Vsako tematsko področje na svoj način prispeva k razvitosti regij in spremljanje razvoja v regijah zato zahteva širok nabor kazalnikov. Vendar pa tudi množica raznovrstnih kazalnikov, ki merijo razvojne procese v regijah, zmanjšuje preglednost. Za ugotavljanje stopnje razvitosti je najpogosteje uporabljeno merilo bruto domači proizvod na prebivalca, ki je dober kazalnik proizvodnje, kot edino merilo razvoja, pa zaradi večdimenzionalnosti in celovitosti procesov, ni dovolj. Zato so se že kmalu pojavile ideje o poenostavitvi spremljanja razvoja, tudi regionalnega razvoja, s sestavljenim kazalnikom (Pečar, 2017).

V delovnem zvezku predstavljamo sestavljeni kazalnik indeks razvojne ogroženosti (IRO), ki ga uporabljamo za ugotavljanje razvitosti regij v Sloveniji. V skladu z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja¹ je IRO relativni kazalnik razvitosti regije, izračunan na podlagi utežitve kazalnikov razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti. Prvič je bil v regionalno politiko uveden za obdobje finančne perspektive 2007–2013. Za večletni finančni okvir 2014–2020 ga je bilo potrebno ponovno izračunati, ob tem pa se je dopolnila tudi metodologija, ki je bila pripravljena v okviru ožje delovne skupine na Ministrstvu za gospodarstvo in tehnologijo, Direktoratu za regionalni razvoj.

IRO je sestavljen iz 14 posamičnih kazalnikov. Od teh so štirje uvrščeni med kazalnike razvitosti, štirje med kazalnike razvojnih možnosti, šest pa je kazalnikov ogroženosti. Izbor kazalnikov je temeljil na omejenih podatkovnih možnostih na teritorialni ravni regij, pri čemer je bilo predvsem potrebno upoštevati vsebinsko ustreznost in povezanost z razvojnimi usmeritvami države. V publikaciji je zato vsak posamični kazalnik posebej predstavljen in prav tako izračun sestavljenega kazalnika.

Posebno poglavje v delovnem zvezku so medletne primerjave IRO. Nabor podatkov oz. referenčne vrednosti, ki jih upoštevamo pri izračunu IRO, se z vsakim letom razširijo, s tem pa se spreminja tudi končni izračun IRO. Zaradi dodanih novih let pa izračun iz leta 2014 na takrat dostopnih podatkih ni več primerljiv z izračunom za leto 2014, ki temelji na podatkih, dostopnih leta 2018. Primerljivi pa so izračuni po letih, ki so narejeni na podatkih dostopnih v letu 2018. Na osnovi teh izračunov smo tudi analizirali posamezne regije in naredili primerjavo med leti 2014 in 2018.

Ključna ugotovitev analize je, da je razvojna ogroženost višja v vzhodnem delu Slovenije. Med razvojno neogroženimi so vse štiri regije kohezijske regije zahodna Slovenija (osrednjeslovenska, gorenjska, obalno-kraška in goriška), poleg teh pa še jugovzhodna Slovenija in savinjska regija iz vzhodne kohezijske regije. Pomembno je, da se pri analizi kazalnika IRO, vračamo k izvornim podatkom torej, posameznim kazalnikom, ker na ta način lažje pojasnimo sestavljeni kazalnik. Posamezni kazalniki namreč kažejo, na katerih področjih je regija bolj oz. manj razvojno ogrožena.

¹ ZSRR-2, Ur.l. RS št. 20/2011 in ZSRR-2a, Ur.l. RS št. 57/2012.

Summary

Regional development is a multi-dimensional category covering a range of different areas of development. Each thematic area contributes to the development of regions in its own way. The monitoring of development processes across regions therefore requires a wide range of indicators, which reduces transparency. The most widely used criterion for monitoring development is gross domestic product per capita. Gross domestic product is a good indicator of production, but it is not sufficient as the only measure of development. For this reason, ideas emerged about simplifying the monitoring of development, including regional development, with a composite indicator.

In the paper, we present a composite indicator (named the Development Risk Index/DRI), which is used to measure the development of regions in Slovenia. In accordance with the Act on the Promotion of Balanced Regional Development², the DRI is a relative indicator of a region's development calculated on the basis of the weighing of indicators of development, risk and development prospects. It was first introduced into regional policy for the financial perspective 2007–2013. For the multiannual financial framework 2014–2020, it was calculated anew and the methodology revised. The revised methodology was prepared by the core working group at the Ministry for economic development and technology, Directorate for regional development.

The DRI consists of 14 individual indicators, which include four development indicators, four development potential indicators and six indicators of risk. We selected the indicators on the basis of limited data options at the territorial level of the regions, taking into consideration their contextual relevance and connection with the development policies of the government. Each individual indicator and the calculation of the composite indicator are therefore presented separately.

A special chapter is devoted to the interim comparison of the DRI. The set of data, i.e. the reference values taken into account in calculating the DRI, is expanded with new data each year, which is reflected in the final calculation of the DRI. Due to these new data, the calculation from 2014 (made on the basis of the then available data) is no longer comparable with the calculation for 2014 based on the data available in 2018. Only the calculations using data available in 2018 can be compared. On the basis these calculations, we analysed individual regions and made a comparison between 2014 and 2018.

The key finding of the analysis is that the eastern part of Slovenia is at the highest developmental risk. The regions where development is not at risk include the four regions of Zahodna Slovenija (Osrednjeslovenska, Gorenjska, Obalno-kraška and Goriška), Jugovzhodna Slovenija and the Savinjska region from the cohesion region Vzhodna Slovenija. In analysing the DRI indicator it is important to take into account the source data, i.e. individual indicators. This makes it easier to explain the composite indicator, as individual indicators indicate in which areas a given region is at higher or lower risk.

¹ ZSRR-2, Ur.l. RS št. 20/2011 in ZSRR-2a, Ur.l. RS št. 57/2012.

1 Uvod

Indeks razvojne ogroženosti regij (IRO) je orodje za merjenje razvitosti regij. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (v nadaljevanju ZSRR-2)³ določa, da je to relativni kazalnik razvitosti razvojne regije, izračunan na podlagi utežitve kazalnikov razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti. Regionalni razvoj Slovenije namreč spremljamo z vrsto kazalnikov na regionalni in lokalni ravni, saj je to področje po svoji naravi večdimenzionalno in zahteva širok nabor kazalnikov. Vsako tematsko področje na svoj način prispeva k razvitosti regij, zato en sam kazalnik za spremljanje, kot je npr. BDP na prebivalca, ne pokaže celovite slike razvitosti posamezne regije. Ker pa množica kazalnikov pogosto tudi zamegli sliko, smo merjenje razvitosti regij poenostavili s sestavljenim kazalnikom, ki smo ga poimenovali indeks razvojne ogroženosti.

Potreba po novem izračunu IRO prinese tudi dopolnjeno metodologijo izračuna. IRO regij smo uvedli v regionalno politiko že za programsko obdobje 2006–2014 (ZSRR-2) in razvrstili programske regije po stopnji razvitosti glede na IRO (Sklep o razvrstitvi..., 2006). Ob koncu finančne perspektive v letu 2014, je ta razvrstitev prenehala veljati. Za finančno perspektivo 2014–2020 oz. večletni finančni okvir je bilo potrebno indeks ponovno izračunati. Pri tem se je pokazalo, da je primerno nekoliko spremeniti tudi metodologijo izračuna. Metodologija se je pripravila v ožji delovni skupini na Ministrstvu za gospodarstvo in tehnologijo (MGRT), Direktoratu za regionalni razvoj. Od zadnjega izračuna pa so se spremenile in razširile tudi podatkovne baze na regionalni ravni, kar je omogočilo uporabo bolj relevantnih kazalnikov. Poleg tega so sočasno nastajali tudi nekateri strateški dokumenti v državi, ki jih je bilo smiselno upoštevati pri oblikovanju sestavljenega kazalnika. V delovnem zvezku smo zato podrobno predstavili spremenjeno metodologijo za izračun in rezultate izračuna IRO za tekoči večletni finančni okvir, torej 2014–2020. Dodali pa smo tudi primerjavo med leti 2014 in 2018.

V delovnem zvezku so upoštevani podatki, ki so bili na voljo do 31. 3. 2018. Medletna primerjava IRO temelji na podatkih, ki so bili na voljo do 31. 3. 2018. V letu 2013 je prišlo na podlagi Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta⁴ do sprememb v teritorialni členitvi Slovenije. Uredba določa, da mora Statistični urad RS zagotavljati podatke v skladu s spremembami v tej uredbi od 1. 1. 2015, kar pomeni, da prihaja pri nekaterih kazalnikih do preloma serije. Spremembe uredbe so za Slovenijo naslednje (Sprememba uredbe NUTS..., 2013):

1. Sprememba imen dveh NUTS 3 regij (statističnih regij):
- notranjsko-kraška se preimenuje v primorsko-notranjsko,
- spodnjeposavska se preimenuje v posavsko.

2. Sprememba mej štirih NUTS 3 regij (statističnih regij):
- savinjske, spodnjeposavske (posavske), osrednjeslovenske, zasavske

Občini Radeče in Bistrica ob Sotli preideta iz savinjske v spodnjeposavsko (posavsko) NUTS 3 regijo (statistično regijo), občina Litija pa iz osrednjeslovenske v zasavsko NUTS 3 regijo (statistično regijo).

3. Sprememba mej dveh NUTS 2 regij (kohezijskih regij):
- vzhodne Slovenije in zahodne Slovenije

Zaradi prehoda občine Litija iz osrednjeslovenske v zasavsko NUTS 3 regijo (statistično regijo) se posledično spremenita tudi NUTS 2 regiji (kohezijski regiji).

³ Uradni list RS, št. 20/2011.

⁴ Uredba (ES) št. 1319/2013 z dne 9. decembra 2013 o spremembi priloge Uredbe (ES) št. 1059/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot (NUTS).

2 Sestavljeni kazalniki

Sestavljeni kazalniki so že dalj časa uveljavljeno orodje za spremljanje in analizo večdimenzionalnih pojavov. Danes je merjenje napredka držav na različnih področjih in njihova medsebojna primerjava zelo pogosta. Merjenje napredka je običajno težko zaradi njegove narave večdimenzionalnosti, ki vsebuje tako kvalitativne kot kvantitativne vidike razvoja (Stiglitz in drugi, 2008). Večdimenzionalnost se je poskušala zajeti s sestavljenimi kazalniki. Ti so sestavljeni iz nabora različnih posameznih kazalnikov in zato uporabni za različne namene. Na različnih področjih so tako razvili vrsto sestavljenih kazalnikov kot so npr. indeks človekovega razvoja (Human Development Index, 2013), indeks ciljev trajnostnega razvoja (SDG Index and..., 2018), indeks Evropa 2020 (The Europe 2020..., 2014, The Europe 2020 Regional..., 2014) in podobno. Njihov osnovni namen je z enim kazalnikom prikazati napredek držav na določenem področju, ki je po vsebini večdimenzionalno. V mednarodnem okolju so se uveljavili kot zelo primerno orodje za merjenje razvoja in vse večji interes je po oblikovanju novih sestavljenih kazalnikov na različnih področjih, za katere je značilna večdimenzionalnost pojavov (Bandura, 2008). Zanimanje zanje se povečuje tako v akademskih krogih, kot med oblikovalci politik, saj so zaradi enostavne primerjave držav/regij na različnih in kompleksnih področjih tudi vse bolj uporabno orodje za javno komuniciranje. Za širšo javnost je namreč pogosto lažja interpretacija sestavljenega kazalnika, kot pa analiza številnih ločenih kazalnikov.

Pomembna je metodološka natančnost in zanesljivost sestavljenih kazalnikov. Širjenje sestavljenih kazalnikov na različna področja politik sproža tudi vprašanja o njihovi natančnosti in zanesljivosti. Oblikovanje sestavljenih kazalnikov namreč spremljajo tudi mnoge metodološke težave, ki so vezane na navidezno »ad hoc« naravo njihovega izračunavanja, občutljivost rezultatov na različna tehtanja in združevanja podatkov, nadomeščanje manjkajočih podatkov in drugo. Zaradi tega so lahko njihovi rezultati tudi zavajajoči in izkrivljeni, še posebej, če se uporabljajo za razvrščanje držav na področju zapletenih in kompleksnih ekonomskih pojavov in gre za časovne primerjave. Zavajajoči rezultati lahko vodijo do napačnih ukrepov politik, lahko pa so tudi predmet manipulacij (Freudenberg, 2003).

Pri oblikovanju sestavljenih kazalnikov so mogoči različni metodološki pristopi. V okviru Skupnega raziskovalnega centra Evropske komisije (Joint Research Center – JRC) je bila ustanovljena skupina COIN (Composite Indicators Research Group). Ta proučuje in razvija metodologije za prikaz večdimenzionalnih pojavov na poenostavljen način s sestavljenimi kazalniki, ki bi bili v pomoč odločevalcem pri oblikovanju politik, odločanju in spremljanju napredka. JRC je v sodelovanju z OECD oblikoval tudi metodologijo oblikovanja sestavljenih kazalnikov (Handbook on Constructing Composite..., 2008), ki predstavlja oblikovanje sestavljenega kazalnika v več fazah. Kljub naboru statističnih pristopov, ki lahko zagotavljajo kakovost sestavljenega kazalnika po tehnični plati, pa je kakovost sestavljenega kazalnika še vedno odvisna predvsem od vsebinske plati kazalnika. Pri celotnem postopku oblikovanja sestavljenega kazalnika pa je bistvena transparentnost.

3 Sestavljeni kazalniki na področju regionalnega razvoja

Sestavljeni kazalniki so uporabni tudi za merjenje regionalnega razvoja. Ideje o uporabi sestavljenih kazalnikov so se pojavile tudi na področju regionalnega razvoja, za katerega je prav tako značilna večdimenzionalnost. Za merjenje stopnje regionalnega razvoja se najpogosteje uporablja BDP na prebivalca kot sintezni kazalnik razvitosti, vendar ima kot tak določene pomanjkljivosti. Pri razumevanju razvoja v regijah je pomembno razlikovati med gospodarsko rastjo in razvojem (Pike in drugi, 2007). Zmanjšanje razlik v BDP na prebivalca namreč ni nujno povezano s povečanjem socialne vključenosti in zmanjšanjem neenakosti znotraj regij (Beyond BDP, 2016). Pri gospodarski rasti gre za kvantitativno dimenzijo, agregatno povečanje proizvodnje, ki jo merimo z BDP. Gospodarski razvoj pa je rezultat večdimenzionalnega procesa, ki v prvi vrsti stremi h krepitvi življenjskega standarda družbe, kar zahteva izboljšanje rasti in ravni tehnologije, spodbujanje izobraževanja, zmanjšanje revščine in drugo. Zahteva ravnovesje med socialnim in gospodarskim razvojem regij ob trajnostnem pristopu za boljšo kakovost življenja. Moderni pogledi na regionalni razvoj poudarjajo pomen endogene dimenzije razvoja v regijah, ki vpliva na eksogene in premik od pristopa »od zgoraj navzdol« do pristopa »od spodaj navzgor« oz. lokalnega gospodarskega razvoja. Prav tako pa tudi nekateri že uveljavljeni sestavljeni kazalniki kot je npr. indeks človekovega razvoja, večinoma niso primerni za merjenje razvojnega procesa na nižjih teritorialnih ravneh. Tako so Meyer in drugi (2016) oblikovali sestavljeni regionalni razvojni indeks iz 17 kazalnikov na področju štirih dimenzij razvoja (demografska, socialna, zaposlitvena in gospodarska). Indeks je uporaben tudi kot orodje za merjenje regionalnega razvoja in primerjave različnih teritorialnih enot glede stopnje socialno-ekonomskega razvoja.

Sestavljene kazalnike za merjenje regionalnega razvoja so v različnih državah razvili in jih prilagodili svojim potrebam; tako na Portugalskem merijo regionalni razvoj s sinteznim indeksom regionalnega razvoja (Vala in Pinho, 2011; Pinho, 2015; Regional Development Composite..., 2016). Kazalnik vključuje kar 65 posamičnih kazalnikov iz treh sestavin razvoja: (i) konkurenčnosti (25 kazalnikov), (ii) kohezije (25 kazalnikov) in (iii) kakovosti okolja (15 kazalnikov). Za vsako od sestavin izračunajo samostojen sestavljeni indeks, iz vseh treh indeksov pa sestavijo še skupni indeks regionalnega razvoja. Izračunavajo ga periodično, na 1,5 leta, za vse portugalske NUTS 3 regije. Od poskusnega projekta v letu 2009 se je razvil do pomembnega kazalnika v podporo politiki, ker na preprost način obvešča prebivalce in odločevalce o dosežkih na področju regionalnega razvoja.

Hrvaška je razvila razvojni indeks kot osnovni instrument svoje regionalne politike. Tudi tu gre za sestavljeni indeks (Perišić in Wagner, 2014), ki vključuje šest različnih kazalnikov, iz katerih se ob uporabi standardizacije (z-score) izračuna en sestavljeni kazalnik. S tem kazalnikom opredeljujejo razvitost posameznih teritorialnih enot na lokalni in regionalni ravni. Povprečno razvitost predstavlja indeks 100, občine oz. regije, ki ga presegajo, so označene kot nadpovprečno razvite, podpovprečno pa tiste, ki vrednosti 100 ne dosegajo. Namen takega indeksa je dobiti bolj realno sliko o stopnji razvitosti posameznih teritorialnih enot in tudi izmeriti stopnjo regionalnih razlik. Opredelitev in merjenje regionalnih razlik je namreč osnovni pogoj za izbor ustreznih instrumentov s katerimi te razlike zmanjšujejo (Bogović in drugi, 2017; Uredba o indeksu razvijenosti, 2017).

Češka republika je oblikovala sestavljeni kazalnik za vrednotenje regionalnih razlik in kvalitete življenja (Jindrová, 2013) na ravni NUTS 4. Pri oblikovanju kazalnika so upoštevali razvojne dokumente - Strategije regionalnega razvoja za ta območja. Oblikovali so 28 kazalnikov na področju treh strateških dimenzij: gospodarstvo, sociala in okolje. Iz indikatorjev so nato oblikovali tri sestavljene kazalnike za vsako dimenzijo, ki so jih v nadaljevanju združili v en sestavljeni kazalnik. Uporabljajo ga za ocenjevanje in načrtovanje regionalne politike, zmanjševanje regionalnih razlik v kakovosti življenja in življenjskih pogojev prebivalstva znotraj določenih območij.

Tudi v Sloveniji je potreba po oblikovanju kazalnika regionalnega razvoja. Že navedeni primeri kažejo, da je potreba po oblikovanju sinteznega kazalnika regionalnega razvoja velika. Metode oblikovanja so si med seboj podobne. Razlikujejo se v naboru kazalnikov, ki jih v posameznih primerih uporabijo za oblikovanje sinteznega kazalnika, številu teh kazalnikov, uporabi uteži in metod standardizacije. Tudi v Sloveniji je potreba po oblikovanju enega, poenostavljenega kazalnika regionalnega razvoja. Podatkov in kazalnikov na regionalni ravni je namreč iz leta v leto več. Iz množice podatkov pa uporabniki pogosto ne morejo oceniti, kam umestiti posamezno regijo. Tako je bil v sredini 90-ih let prejšnjega stoletja za analitske potrebe oblikovan Razvojni indeks kot eden prvih sestavljenih kazalnikov na področju regionalnega razvoja (Hanžek, 1998). Po vsebini in metodologiji je bil podoben Indeksu človekovega razvoja. Sestavljen je bil namreč iz treh vidikov razvoja: dohodka, zdravja in izobrazbe. Na Inštitutu za ekonomska raziskovanja v Ljubljani so strokovnjaki razvili še Oceno razvojnih možnosti regij (White paper on regional..., 1999). Ta je bila sestavljena iz 36 kazalnikov, ki so bili vključeni v 6 različnih skupin. Kazalniki pa so bili tako kvantitativni kot kvalitativni. Iz tega kazalnika se je kasneje razvil IRO (Pečar in Kavaš, 2006).

Indeks razvojne ogroženosti regij je bil v regionalno politiko uveden za programsko obdobje 2006–2013. Zakon o skladnem regionalnem razvoju (ZSRR-2) je določil, da je IRO relativni kazalnik razvitosti razvojne regije, izračunan na podlagi utežitve kazalnikov razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti. Na osnovi IRO pa so bile razvojne regije razvrščene po stopnji razvitosti (Sklep o razvrstitvi..., 2006). Ob koncu finančne perspektive je ta razvrstitev prenehala veljati. Za finančno perspektivo 2014–2020 oz. večletni finančni okvir je bilo potrebno ta indeks ponovno izračunati. Pri tem pa se je pokazalo, da je primerno nekoliko spremeniti in dopolniti tudi metodologijo izračuna. Od zadnjega izračuna so se namreč podatkovne baze na regionalni ravni spremenile in razširile na različna področja, kar je omogočilo uporabo bolj relevantnih kazalnikov. Poleg tega so sočasno nastajali tudi nekateri strateški dokumenti v državi, ki jih je bilo smiselno upoštevati pri oblikovanju takega sestavljenega kazalnika. Metodologijo je oblikovala ožja delovna skupina na MGRT, Direktoratu za regionalni razvoj.

4 Indeks razvojne ogroženosti 2014 – 2020

4.1 Izhodišča za oblikovanje IRO

Izhodišča za oblikovanje indeksa razvojne ogroženosti 2014–2020 so normativne in metodološke narave. Normativno izhodišče je opredeljeno v ZSRR-2, kjer je v 3. členu indeks razvojne ogroženosti opredeljen kot »relativni kazalec razvitosti razvojne regije, izračunan na podlagi utežitve kazalcev razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti«. Tretji odstavek 23. člena ZSRR-2 pa določa, da minister, pristojen za regionalni razvoj, izda pravilnik, s katerim določi za programsko obdobje seznam regij, razvrščenih po stopnji razvitosti. Pri tem razvrščanju se uporablja indeks njihove razvojne ogroženosti. Za programsko obdobje 2014–2020 to vsebino ureja Pravilnik o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2014–2020⁵.

Sestavljeni kazalnik moramo povezati z vsebino, ki jo želimo meriti. V primeru indeksa razvojne ogroženosti nam že ZSRR-2 določa, da naj bo indeks sestavljen iz kazalnikov razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti. Ker gre za dejavnike razvoja, je bilo najbolj smiselno, da se vsebinski okvir za te kazalnike poišče v programskih dokumentih za obdobje 2014–2020. Vendar ti programski dokumenti v času nastajanja sestavljenega kazalnika še niso bili sprejeti, prav tako pa tudi še ni bila določena hierarhija teh dokumentov. To je predstavljalo določeno omejitev pri oblikovanju indeksa razvojne ogroženosti, zaradi česar smo bili prisiljeni upoštevati dokumente, ki so bili na voljo v fazi priprave novega indeksa razvojne ogroženosti. To je bila Strategija razvoja Slovenije (2005), ki je sicer še ni nadomestila nova, delo v tej smeri pa je že bilo začeto in bila so pripravljena delovna gradiva nove Strategije razvoja Slovenije 2014–2020 in Državnega programa razvojnih prioritet in investicij 2014–2018. V zaključni fazi priprave so bili tudi programski dokumenti za izvajanje kohezijske politike EU v obdobju 2014–2020 (Partnerski sporazum med..., 2014) in Operativni program za..., 2015). Ti dokumenti so bili podlaga za opredelitev dejavnikov regionalnega razvoja, ki smo jih v nadaljevanju povezali s kazalniki, uporabljenimi pri izračunu sestavljenega indeksa.

Izbor kazalnikov za IRO temelji na določenih načelih. Ta so: ustreznost po vsebini, število kazalnikov, uteži, časovna razpoložljivost in povezava s kazalniki v IRO 2007–2013.

- Ustreznost po vsebini

Načelo ustreznosti po vsebini pomeni, da morajo izbrani kazalniki vsebinsko ustrezati zahtevam ZSRR-2 po razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnostih, obenem pa tudi meriti dejavnike razvoja, vključene v strateške dokumente države in EU. Tabela 1 prikazuje medsebojno povezanost izbranih kazalnikov za IRO 2014–2020 glede na določbe ZSRR-2 (razvitost (R), ogroženost (O) in razvojne možnosti (RM)); razvojnih ciljev Slovenije iz Strategije razvoja Slovenije iz leta 2005, ki so bili gospodarski razvojni cilj (G), družbeni razvojni cilj (D) ter medgeneracijski in trajnostni razvojni cilj (M); in strateških usmeritev Strategije EU 2020, ki je usmerjena v pametno (P), trajnostno (T) in vključujočo rast (V).

- Število kazalnikov

Pri izboru kazalnikov za sestavljeni indeks je zelo pomembno, da teh ni preveč. Preveliko število kazalnikov povzroči nepreglednost in večja verjetnost je, da se bodo med seboj izključevali. IRO za preteklo programsko obdobje je vključeval 11 kazalnikov in izkazalo se je, da je to obvladljiva številka, zato je bilo to število tudi izhodišče za IRO 2014–2020. V končnem izboru je 14 kazalnikov (Tabela 1).

- Uteži kazalnikov

Kazalniki za izračun IRO 2014–2020 imajo enake uteži. Uteženi so le s številom kazalnikov v posamezni skupini kazalnikov (razvitost, ogroženost, razvojne možnosti oz. gospodarski, družbeni, medgeneracijski in sonaravni cilj oz. pametna, trajnostna, vključujoča rast).

⁵ Uradni list RS, št. 34/14.

- Časovna razpoložljivost kazalnika

Eno od načel pri izbiri kazalnikov za sestavljeni indeks je bilo tudi, da je kazalnik razpoložljiv vsaj od leta 2008 naprej, torej od začetka gospodarske krize, ker se je situacija v regijah v času krize močno spremenila. Zaradi ublažitve vpliva izrednih dogodkov pa se v izračunu upošteva povprečje zadnjih treh let, razen v primeru, če to zaradi vsebine ni smiselno ali pa ni na voljo takšnega časovnega obdobja.

- Povezava s kazalniki v IRO 2007–2013

To načelo se je pri izboru kazalnikov za sestavljeni indeks upoštevalo tako, da se je dalo prednost kazalniku, ki je bil v uporabi za izračun IRO 2007–2013, če je bilo za eno vsebino na voljo več kazalnikov. S tem se je poskušala ohraniti čim večja kontinuiteta glede na prejšnje programsko obdobje.

Tabela 1: Medsebojna povezanost kazalnikov IRO z razvitostjo, ogroženostjo, razvojnimi možnostmi ter strateškimi usmeritvami države in EU

Področje	Kazalnik	ZSRR-2: – razvitost (R) – razvojne možnosti (RM) – ogroženost (O)	SRS, 2005 – razvojni cilji: – gospodarski (G) – družbeni (D) – medgeneracijski in sonaravni (M)	Strategija EU 2020: – pametna rast (P) – trajnostna rast (T) – vključujoča rast (V)
Gospodarska aktivnost	BDP na prebivalca	R	G	P
Produktivnost	Bruto dodana vrednost na zaposlenega	R	G	P
Dohodek	Razpoložljivi dohodek na prebivalca	R	D	V
Zaposlenost	Stopnja delovne aktivnosti v starosti 20–64 let	R	G	P
Investicije	Delež investicij v osnovna sredstva v BDP	RM	G	P
Brezposelnost mladih	Stopnja registrirane brezposelnosti mladih v starosti 15–29 let	RM	G	V
Izobrazba	Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v starosti 25–64 let	RM	D	P
Raziskave in razvoj	Delež bruto domačih izdatkov za raziskovalno in razvojno dejavnost v BDP	RM	D	P
Čiščenje voda	Delež prečiščene odpadne vode z vsaj sekundarnim čiščenjem ¹ v izpuščeni odpadni vodi	O	M	T
Varovana območja	Delež površine varovanih območij v regiji	O	M	T
Naravne nesreče	Delež ocenjene škode zaradi elementarnih nesreč v BDP	O	M	T
Brezposelnost	Stopnja registrirane brezposelnosti	O	G	V
Staranje	Indeks staranja prebivalstva	O	D	V
Poseljenost	Površina na prebivalca	O	M	V

Vir: Pravilnik o razvrstitvi..., 2014.

Opomba: Opredelitev kazalnikov je bila dogovorjena v delovni skupini za pripravo nove metodologije in izračun indeksa razvojne ogroženosti pri MGRT. ¹ Vključeni sta sekundarno in terciarno čiščenje.

Legenda: R=kazalniki razvitosti; RM=kazalniki razvojnih možnosti; O=kazalniki ogroženosti; G=gospodarski razvojni cilj; D=družbeni razvojni cilj; M=medgeneracijski in trajnostni razvojni cilj; P=pametna rast; T=trajnostna rast; V=vključujoča rast.

4.2 Pregled in utemeljitev izbranih kazalnikov IRO

4.2.1 Kazalnik gospodarske aktivnosti – bruto domači proizvod na prebivalca (1)

BDP na prebivalca je najpogosteje uporabljeni kazalnik za merjenje razlik v gospodarski aktivnosti različnih teritorialnih enot med seboj. Kljub temu, da ima določene pomanjkljivosti z vidika razvoja, je še vedno kazalnik, ki na regionalni ravni najbolj celovito kaže rezultate gospodarske aktivnosti v regijah, kar je bil glavni razlog za vključitev kazalnika v IRO. Izračun BDP temelji na regionalnih računih, ki so podsystem nacionalnih računov, katerega predmet raziskovanja so določene prostorske enote, v našem primeru statistične regije. Koncepti, uporabljeni v regionalnih računih, so isti kot v nacionalnih računih. Glede na ZSRR-2 je v IRO vključen kot kazalnik razvitosti, glede na strateške dokumente zasleduje gospodarski cilj, glede na strategijo Europa 2020 pa je kazalnik pametne rasti. Kazalnik je bil vključen tudi v IRO 2007–2013.

BDP na prebivalca je višji v regijah zahodne Slovenije. Najvišji BDP na prebivalca ustvari osrednjeslovenska regija (Tabela 2), ki presega slovensko povprečje za okoli 40 %. K temu prispeva visoko nadpovprečen delež ustvarjene bruto dodane vrednosti med regijami, poleg tega ima osrednjeslovenska regija več kot tretjino delovnih mest v Sloveniji, kar povzroča delovne migracije v regijo. To vpliva na BDP na prebivalca, saj zaposleni prispevajo k BDP regije, v kateri delajo. Edina regija, ki še presega slovensko povprečje po BDP na prebivalca, je obalno-kraška, ki po letu 2014 ponovno izboljšuje svoj položaj med statističnimi regijami. Najnižji BDP na prebivalca ima zasavska regija, ki dosega malo več kot 50 % slovenskega povprečja (Pečar, 2018).

Tabela 2: Bruto domači proizvod na prebivalca, tekoči tečaj, revizija BDP 2017

Regije	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SLOVENIJA	17.694	17.973	17.540	17.596	18.244	18.823	19.576
Osrednjeslovenska	25.709	25.923	25.439	25.230	25.901	26.572	27.644
Obalno-kraška	19.226	19.068	17.777	17.299	17.770	18.843	19.928
Gorenjska	14.646	14.906	14.610	15.107	15.990	16.502	17.269
Goriška	16.559	16.568	15.988	15.962	16.532	17.242	17.968
Savinjska	16.033	16.501	16.122	16.113	16.657	17.312	18.006
Jugovzhodna Slovenija	16.841	17.048	16.467	16.715	17.547	18.149	18.604
Pomurska	11.366	11.866	11.771	12.045	12.479	12.621	13.232
Primorsko-notranjska	12.471	12.555	12.080	12.423	13.128	13.897	14.412
Podravska	14.606	14.915	14.537	14.571	15.198	15.589	16.078
Koroška	13.131	13.773	13.816	14.027	14.618	15.202	15.781
Posavska	14.432	14.906	14.597	14.830	15.359	15.757	16.202
Zasavska	10.795	10.867	10.312	10.397	10.342	10.181	10.443

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

4.2.2 Kazalnik produktivnosti – bruto dodana vrednost na zaposlenega (2)

Bruto dodana vrednost na zaposlenega je kazalnik produktivnosti. Produktivnost vpliva na konkurenčnost gospodarstva, zato je bil ta kazalnik vključen v sestavljeni kazalnik IRO. Viri podatkov in metoda izračuna so isti kot za bruto domači proizvod. Izračunana je iz bruto domačega proizvoda v osnovnih cenah, od katerega so odšteti neto davki na proizvode (davki na proizvode zmanjšani za subvencije po proizvodih). V IRO 2007–2013 je bil vključen podoben kazalnik, vendar izračunan samo iz podatkov za gospodarske družbe. Zato je bil kazalnik po kakovosti precej slabši, kot sedaj uporabljeni. Gospodarske družbe namreč ustvarijo v povprečju le dobro polovico dodane vrednosti oziroma slabo polovico bruto domačega proizvoda Slovenije kot jo sicer ustvarijo vsi ekonomski subjekti (tržno in netržno gospodarstvo) in ne le tisti, ki so opredeljeni kot gospodarske družbe. Po regijah so ti deleži različni, ponekod tudi samo okoli tretjine. Poleg tega temeljijo podatki o gospodarskih družbah na sedežnem principu, kar pomeni, da se rezultati poslovanja gospodarskih družb upoštevajo v tisti teritorialni enoti, kjer ima gospodarska družba sedež in ne v tisti, kjer dejansko posluje. Glede na ZSRR-2 je kazalnik v IRO vključen kot kazalnik razvitosti, glede na strateški dokument države zasleduje gospodarski cilj, glede na strategijo EU 2020 pa je kazalnik pametne rasti.

Razlike v produktivnosti dela med regijami so manjše kot razlike v BDP na prebivalca in se zmanjšujejo.

Produktivnost dela, merjena z BDV na zaposlenega, je z izjemo goriške regije, višja v regijah zahodne Slovenije (Tabela 3), pri čemer izstopa osrednjeslovenska regija. V regijah vzhodne Slovenije slovensko povprečje presega le jugovzhodna Slovenija. Najnižja je v pomurski regiji, kjer dosega 84 % slovenskega povprečja. Med regijami so razlike v produktivnosti dela zaradi različne učinkovitosti delovne sile, ki pa je povezana s strukturo gospodarstva regije. Kot ugotavlja Nenadič (2012), so panoge, ki so tehnološko zahtevnejše in bolj izvozno usmerjene večinoma tudi produktivnejše.

Tabela 3: Bruto dodana vrednost na zaposlenega, tekoči tečaj, revizija BDP 2017

Regije	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SLOVENIJA	32.827	33.937	33.395	33.769	34.961	35.662	36.478
Osrednjeslovenska	37.337	38.490	37.453	37.393	38.313	39.265	39.998
Obalno-kraška	35.654	36.416	35.623	35.505	36.610	37.387	38.222
Gorenjska	32.382	33.242	33.174	34.236	36.005	36.654	37.557
Goriška	32.050	32.781	32.382	32.771	33.668	34.628	35.239
Savinjska	29.742	31.042	30.828	31.191	32.376	33.192	34.108
Jugovzhodna Slovenija	33.446	34.615	34.232	34.823	36.384	36.649	36.779
Pomurska	26.369	27.355	27.248	28.078	29.609	29.801	30.762
Primorsko-notranjska	27.965	29.675	29.266	30.058	31.276	31.859	32.950
Podravska	29.198	30.139	29.603	30.035	31.319	31.876	32.836
Koroška	29.014	30.441	30.340	31.249	32.503	33.236	34.286
Posavska	30.892	33.284	33.091	33.787	34.947	34.910	35.447
Zasavska	29.152	30.024	29.271	30.458	30.737	30.572	31.504

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

4.2.3 Kazalnik dohodka – razpoložljivi dohodek na prebivalca (3)

Razpoložljivi dohodek je primeren kazalnik življenjskega standarda oz. revščine. V primerjavi z BDP na prebivalca razpoložljivi dohodek odraža dohodek ljudi, ki živijo v regiji. Nasprotno pa BDP meri gospodarske rezultate ne glede na to, ali so k njim prispevali zaposleni, ki so rezidenti, ali ne. To je zlasti pomembno, kadar v regijo ali iz nje prihaja znatno število delovnih migrantov. Razpoložljivi dohodek odraža dohodek „v žepu“, ki ga lahko ljudje porabijo ali privarčujejo. Vanj so všteti vsi socialni prejemki in denarni transferji (iz državne prerazdelitve), odšteti pa so davki na dohodek in premoženje ter socialni prispevki in podobni transferji. Dejavniki, ki vplivajo, da regionalna razdelitev dohodka ne ustreza razdelitvi BDP, pa so lahko še dohodki iz najemnin, obresti ali dividend in drugo. Zato je razpoložljivi dohodek posredni kazalnik življenjskega standarda in revščine prebivalstva in smo ga vključili v izračun sestavljenega kazalnika IRO. Glede na določbe ZSRR-2 ga upoštevamo kot kazalnik razvitosti, glede na strateške dokumente pa zasleduje družbeni razvojni cilj in vključujočo rast.

V letu 2016 je imela najvišji razpoložljivi dohodek na prebivalca koroška regija. Ta je bil od slovenskega povprečja višji za 8,8 % (Tabela 4). Na višino razpoložljivega dohodka gospodinjstev v največji meri vplivajo sredstva za zaposlene, ki zaradi izboljšanih gospodarskih razmer po letu 2015 rastejo v vseh regijah, najizraziteje v osrednjeslovenski (za 5,5 o.t.) in najmanj v primorsko-notranjski (za 3 o.t.). Na visok razpoložljivi dohodek na prebivalca na Koroškem pa so vplivale tudi delovne migracije delovno aktivnega prebivalstva regije v sosednjo Avstrijo. Najnižji razpoložljivi dohodek na prebivalca ima pomurska regija, kjer je za 6 % nižji od slovenskega povprečja.

Tabela 4: Neto razpoložljivi dohodek na prebivalca, v evrih, revizija BDP 2017

Regije	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SLOVENIJA	10.246	10.283	10.434	10.123	10.079	10.213	10.341	10.802
Osrednjeslovenska	11.214	11.178	11.188	10.774	10.567	10.578	10.659	11.219
Obalno-kraška	10.760	10.578	10.795	10.313	10.349	10.371	10.460	10.843
Gorenjska	10.403	10.512	10.712	10.280	10.270	10.423	10.519	10.975
Goriška	10.718	10.835	11.065	10.663	10.576	10.605	10.591	11.068
Savinjska	9.743	9.924	10.103	9.739	9.795	9.935	10.016	10.412
Jugovzhodna Slovenija	10.020	10.176	10.283	10.034	10.018	10.313	10.466	10.887
Pomurska	8.778	8.666	8.926	9.110	9.215	9.539	9.673	10.148
Primorsko-notranjska	10.279	10.288	10.549	10.297	10.121	10.355	10.433	10.743
Podravska	9.552	9.567	9.691	9.536	9.594	9.766	9.976	10.382
Koroška	10.064	10.169	10.598	10.441	10.472	10.755	11.250	11.749
Posavska	9.608	9.619	9.922	9.600	9.430	9.694	9.955	10.434
Zasavska	9.914	9.955	10.115	9.617	9.602	9.695	9.840	10.229

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

4.2.4 Kazalnik zaposlenosti – stopnja delovne aktivnosti prebivalstva v starosti 20–64 let (4)

Stopnja delovne aktivnosti v starosti 20–64 let je kazalnik zaposlenosti prebivalstva. Čim višja zaposlenost je pogosto eden osnovnih ciljev strateških dokumentov. Strategija Evropa 2020 (Evropa 2020, 2010), ki je osnova tudi za nacionalne strategije držav članic, ima za cilj doseči 75 % stopnjo zaposlenosti do leta 2020. Delovna sila je pomemben proizvodni dejavnik, ki na eni strani vpliva na produktivnost in razvitost gospodarstva, na drugi strani pa tudi na položaj posameznika v družbi in na njegovo socialno vključenost. Kazalnik stopnja delovne aktivnosti lahko zato uporabimo na več načinov. Glede na ZSRR-2 je kazalnik v IRO vključen kot kazalnik razvitosti, glede na strateške dokumente zasleduje gospodarski cilj ter pametno rast.

Najvišja stopnja delovno aktivnega prebivalstva je v gorenjski regiji. Med delovno sposobnim prebivalstvom v starosti 20–64 let je v gorenjski regiji več kot 70 % delovno aktivnih oz. zaposlenih (Tabela 5). Malenkost nižji odstotek ima tudi primorsko-notranjska regija, ki je bila vse do leta 2016 prva med regijami po tem kazalniku. Sočasno z upadanjem števila brezposelnih in porastom števila delovnih mest se od leta 2014 naprej povečuje stopnja delovne aktivnosti. Ta raste v vseh regijah z izjemo manjšega padca v pomurski regiji leta 2014. Zadnji podatki iz leta 2017 pa kažejo na največji porast v jugovzhodni Sloveniji in posavski regiji.

Tabela 5: Stopnja delovne aktivnosti prebivalstva 20-64 let (registrirana), %

Regije	2011	2012	2013	2014	2015 ¹	2016	2017
SLOVENIJA	62,5	61,7	60,7	61,4	62,4	64,0	66,7
Osrednjeslovenska	64,4	63,7	62,5	62,9	64,2	66,3	69,0
Obalno-kraška	62,7	61,7	60,0	60,6	62,2	64,2	67,0
Gorenjska	64,2	63,9	63,4	64,7	66,0	68,0	70,7
Goriška	62,7	61,9	60,8	62,0	63,4	65,3	68,3
Savinjska	63,2	62,7	61,9	62,5	63,1	64,3	67,2
Jugovzhodna Slovenija	64,9	63,6	62,9	63,8	64,8	66,1	69,6
Pomurska	57,3	55,0	54,2	54,3	54,1	54,9	57,2
Primorsko-notranjska	66,0	65,5	64,1	65,4	66,3	67,6	70,0
Podravska	58,9	57,7	56,9	57,8	58,7	59,7	61,7
Koroška	60,1	60,5	59,0	60,0	60,4	61,1	63,3
Posavska	63,0	62,3	61,6	62,1	62,9	63,8	67,1
Zasavska	59,1	58,6	57,8	57,9	60,6	62,1	65,1

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

Opomba: ¹ Prelom serije zaradi teritorialnih sprememb NUTS 3 regij.

4.2.5 Kazalnik investicij – delež investicij v osnovna sredstva v bruto domačem proizvodu (5)

Investicije so eden od pomembnih razvojnih dejavnikov. V sodobnih teorijah in empiričnih raziskavah najdemo jasne dokaze o medsebojni povezanosti tehnološkega napredka, ustvarjalnih človeških virov in investiranja kapitala, nove investicije pa so praviloma neposredno močno povezane z znanjem, torej izobrazbeno strukturo prebivalstva. Kopičenje ali pomanjkanje naložbenih aktivnosti v določenih območjih je tako pogosto posledica številnih dejavnikov, katerih prednosti ali slabosti se odražajo v regionalnih razlikah (Ravbar, 2009). Zato smo delež investicij v osnovna sredstva v bruto domačem proizvodu vključili v sintezni kazalnik IRO. Glede na ZSRR-2 je kazalnik v IRO vključen kot kazalnik razvojnih možnosti, glede na strateški dokument države zasleduje gospodarski cilj, glede na strategijo Evropa 2020 pa je kazalnik pametne rasti.

Več kot 15 %-ni delež investicij v osnovna sredstva v BDP sta imeli v letu 2016 osrednjeslovenska in posavska regija. To je bil obenem tudi najvišji delež med regijami. Najnižji, skoraj pol nižji delež, pa je imela goriška regija (Tabela 6). Osrednjeslovenska regija je v letu 2016 ustvarila skoraj polovico (47 %) vseh investicij v Sloveniji. V večini regij pa je delež investicij v osnovna sredstva, tako kot investicijska aktivnost, po dveh zaporednih letih rasti, upadla tudi v slovenskem povprečju. Porast investicijske aktivnosti so zabeležile le obalno-kraška regija, jugovzhodna Slovenija in posavska. Tu so investicije v osnovna sredstva porasle kar za tretjino, tako da se je delež posavske regije v Sloveniji po investicijah v osnovna sredstva povišal z 2,6 na 3,8 %.

Tabela 6: Delež bruto investicij v osnovna sredstva v BDP, %, revizija BDP 2017

Regije	2012	2013	2014	2015	2016
SLOVENIJA	13,4	12,7	13,3	13,4	12,3
Osrednjeslovenska	13,9	12,2	13,7	16,5	15,7
Obalno-kraška	8,6	9,8	12,4	10,6	10,6
Gorenjska	13,3	10,7	11,3	13,6	10,5
Goriška	12,6	7,7	10,0	10,5	8,6
Savinjska	17,8	23,2	19,0	13,2	11,0
Jugovzhodna Slovenija	18,4	17,7	17,1	9,0	11,4
Pomurska	11,9	10,1	11,0	15,6	9,1
Primorsko-notranjska	10,3	11,6	13,4	12,5	11,4
Podravska	9,3	8,9	9,4	9,3	8,9
Koroška	12,3	11,1	10,2	14,5	10,1
Posavska	15,0	12,9	14,8	11,5	15,3
Zasavska	6,9	6,9	9,9	12,6	8,8

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

4.2.6 Kazalnik brezposelnosti mladih – stopnja registrirane brezposelnosti v starosti 15-29 let (6)

Mladi so ena od ranljivejših skupin na trgu dela. Ranljivi so iz več razlogov: so v prehodnem življenjskem obdobju, nimajo delovnih izkušenj, njihova izobrazba ali usposobljenost včasih ne zadostujeta, pogosto imajo zagotovljeno le omejeno socialno varnost, imajo omejen dostop do finančnih sredstev, njihove zaposlitve pa so negotove. Ob spremenjenih situacijah na trgu dela, kot je npr. kriza, pa se njihova ranljivost še poveča. V Sloveniji je stopnja registrirane brezposelnosti mladih od 15–29 let v povprečju do okoli polovice višja od skupne stopnje registrirane brezposelnosti. Ta bi bila še višja, če kar okoli 40 % mladih med 20 in 29 letom ne bi bilo vključenih v terciarno izobraževanje, ki ga pogosto podaljšujejo prav zato, da odložijo vstop na trg dela. To so razlogi zaradi česar je uporaba tega kazalnika v IRO smiselna. Mladinska politika je vključena tudi v strategijo Evropa 2020 (Evropa 2020, 2010) in kohezijsko politiko. Tudi v Sloveniji se iz sredstev Evropskega socialnega sklada (ESS) financirajo ukrepi, katerih glavni cilji so: (i) izboljšati prehod iz izobraževanja v zaposlitev, (ii) hitrejša aktivacija mladih brezposelnih in (iii) zmanjševanje števila brezposelnih (Jamstvo za mlade, 2016). Ukrepi so namenjeni mladim do 29 leta starosti in predvideva jih tudi prihodnja politika zaposlovanja mladih (Smernice za izvajanje..., 2015). Glede na ZSRR-2 je kazalnik v IRO vključen kot kazalnik razvojnih možnosti, glede na strateške dokumente zasleduje gospodarski cilj, glede na strategijo Evropa 2020 pa je kazalnik vključujoče rasti.

Registrirana stopnja brezposelnosti mladih v vseh regijah presega skupno stopnjo brezposelnosti, že vrsto let pa je najvišja je v pomurski regiji. V času gospodarske krize so bili mladi nadpovprečno prizadeta skupna brezposelnih. Brezposelnost mladih je višja od slovenskega povprečja v vseh regijah vzhodne Slovenije razen v primorsko-notranjski regiji (Tabela 7). Po najvišji stopnji izstopajo pomurska, podravska in zasavska regija. Po letu 2014 se stopnja brezposelnosti mladih postopoma umirja, vendar še vedno v povprečju za več kot tretjino presega skupno stopnjo registrirane brezposelnosti. Glede na leto 2014 se je v letu 2017 najbolj znižala v zasavski regiji (za 17 o.t.), kjer je bila tudi stopnja brezposelnosti mladih najvišja. Najnižja pa je v gorenjski regiji.

Tabela 7: Stopnja registrirane brezposelnosti v starosti 15-29 let, %

Regije	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹	2016	2017
SLOVENIJA	16,5	17,2	17,5	21,0	22,5	20,1	16,8	13,1
Osrednjeslovenska	12,3	13,2	13,6	17,9	20,1	17,4	14,1	11,1
Obalno-kraška	11,0	13,3	13,9	16,2	18,6	16,4	13,2	10,2
Gorenjska	10,4	10,7	12,2	15,3	16,3	13,6	10,3	7,7
Goriška	13,5	14,6	15,2	19,4	20,8	17,7	12,6	9,7
Savinjska	19,9	19,5	20,0	23,4	24,9	22,3	18,9	14,5
Jugovzhodna Slovenija	14,7	16,1	19,3	22,9	23,3	21,1	17,9	13,2
Pomurska	25,4	26,4	25,1	28,5	30,1	29,8	25,5	21,4
Primorsko-notranjska	11,6	12,6	13,4	17,8	18,9	16,6	14,1	10,8
Podravska	22,8	23,0	21,0	23,7	24,4	22,7	20,9	17,4
Koroška	22,2	20,5	18,5	22,5	23,7	21,2	18,1	13,7
Posavska	16,6	16,5	17,9	21,7	24,0	21,5	18,4	13,4
Zasavska	19,9	20,8	24,2	29,1	32,3	26,8	21,2	15,4

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, ZRSZ, lastni preračuni.

Opomba: ¹ Prelom serije zaradi teritorialnih sprememb NUTS 3 regij.

4.2.7 Kazalnik izobrazbe – delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v prebivalstvu 25–64 let (7)

Izobraževanje je pomembno tako z vidika individualnega kot družbenega razvoja. Dvig izobrazbene ravni ima največji učinek prav pri posamezniku (npr. dvig plače), vpliva pa tudi na širši družbeni razvoj. Pripomore k spodbujanju gospodarske rasti, izboljšanju socialne kohezije in zmanjševanju družbenih neenakosti ter s tem k večji družbeni blaginji (Barle in Trunk Širca, 2010). Strateškega pomena je v času gospodarske krize, saj je vlaganje v izobraževanje naložba v premagovanje krize. Izobraževanje je tudi pomemben dejavnik regionalnega razvoja, čeprav je težko natančno ugotoviti njegove učinke na tej ravni, ker jih ni mogoče ločiti od učinkov, ki jih ima izobraževanje na posameznika in celotno narodno gospodarstvo. Učinki izobraževanja na različne vidike regionalnega razvoja so praviloma večji, kot če gre za tehnično in denarno pomoč ali pa za naložbe v infrastrukturo (Bevc, 2006). Zato je področje izobraževanja praviloma vključeno v tudi v strateške dokumente (Resolucija o nacionalnem..., 2011, Strategija razvoja Slovenije..., 2017). Glede na določbe ZSRR-2 je kazalnik v IRO upoštevan kot kazalnik razvojnih možnosti, glede na strateške dokumente pa zasleduje družbeni cilj in pametno rast.

37 % prebivalcev osrednjeslovenske regije ima terciarno izobrazbo, kar je najvišji delež med regijami v letu 2017. Slovensko povprečje presega za več kot četrtno (Tabela 8). Edina regija z višjo izobrazbo od slovenskega povprečja je še gorenjska, obalno-kraška pa je na meji slovenskega povprečja. V regijah vzhodne Slovenije je izobrazbena raven prebivalstva nižja. Najnižjo imajo prebivalci pomurske regije, kjer ima le dobra petina terciarno izobrazbo, kar je 73 % slovenskega povprečja. Izobrazbena raven prebivalcev Slovenije se stalno povečuje, vendar hitreje v regijah zahodne Slovenije, kjer imajo prebivalci že sicer višjo izobrazbeno raven.

Tabela 8: Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v prebivalstvu 25-64 (register), %

Regije	2011	2012	2013	2014	2015 ¹	2016	2017
SLOVENIJA	22,4	23,8	24,4	25,7	26,7	27,7	29,2
Osrednjeslovenska	29,1	30,8	31,5	32,9	34,2	35,3	37,1
Obalno-kraška	23,0	24,4	24,8	26,0	26,8	27,8	29,0
Gorenjska	23,3	24,8	25,3	26,7	27,7	28,6	30,2
Goriška	21,9	23,4	24,0	25,2	26,1	27,3	28,8
Savinjska	19,1	20,5	21,1	22,3	23,3	24,4	25,7
Jugovzhodna Slovenija	19,8	21,2	21,9	23,0	24,0	25,0	26,3
Pomurska	15,7	16,8	17,3	18,4	19,1	20,1	21,5
Primorsko-notranjska	21,2	22,6	23,4	24,3	25,1	25,9	27,4
Podravska	19,9	21,3	21,9	23,3	24,1	25,1	26,5
Koroška	18,1	19,2	19,7	20,8	21,7	22,7	24,0
Posavska	17,9	19,2	19,8	21,0	22,0	22,9	24,4
Zasavska	17,6	18,9	19,4	20,4	21,5	22,3	23,7

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

Opomba: ¹ Prelom serije zaradi teritorialnih sprememb NUTS 3 regij.

4.2.8 Kazalnik raziskav in razvoja – delež bruto domačih izdatkov za RRD v BDP (8)

Za področje raziskovalno razvojne dejavnosti je znana in empirično dokazana vzročno-posledična zveza med vlaganji v raziskave in razvoj ter rastjo produktivnosti dela in gospodarske rasti. Gre za dejavnost, katere namen je ustvarjanje in prenos novega znanja, ki je lahko uporabno v proizvodnji novih proizvodov ali storitev ali v proizvodnji obstoječih proizvodov ali storitev z uporabo novih proizvodnih procesov. Koristi od rezultatov raziskovalno razvojne dejavnosti lahko pričakujemo na daljši rok, saj gre do raziskovalno razvojni projekti običajno skozi dolgotrajen proces od začetne faze raziskovanja in razvoja do rezultata ter nazadnje do uspešne uvedbe rezultatov v proizvodnjo in komercializacijo. Zaradi takšne narave raziskav in razvoja in pričakovanih koristi njihovih rezultatov na daljši rok, imajo izdatki za raziskave in razvoj tudi značaj investicij (Lasnibat, 2011). Kazalnik je bil vključen tudi v spremljanje uresničevanja Strategije razvoja Slovenije 2005–2013 (Poročilo o razvoju, 2017) in Strategije razvoja Slovenije 2030 (Poročilo o razvoju, 2018). Obenem je tudi eden od kazalnikov indeksa konkurenčnosti Evropa 2020 (The Europe 2020..., 2014) za spremljanje Strategije 2020 in Raziskovalne in inovacijske strategije Slovenije (2011–2020) (Resolucija o raziskovalni..., 2011). Zato smo kazalnik vključili v izbor za izračun IRO. Glede na ZSRR-2 je kazalnik v IRO vključen kot kazalnik razvojnih možnosti, glede na strateške dokumente pa zasleduje družbeni cilj, oziroma je kazalnik pametne rasti.

Jugovzhodna Slovenija ima najvišji delež izdatkov za raziskovalno in razvojno dejavnost v BDP med regijam, ki je več kot dvakrat višji od slovenskega povprečja. S 4,4 % v letu 2016 (Tabela 9) regija tudi presega ciljno vrednost 3 % do leta 2020, ki je zapisana v slovenskih in evropskih strateških dokumentih⁶. Slovensko povprečje presegata le še osrednjeslovenska in goriška regija. Deleži v ostalih regijah so bistveno nižji, najnižji v posavski. Po letu 2012 so vlaganja v raziskovalno-razvojno dejavnost začela stagnirati oz. se zmanjševati v večini regij, kar je bila posledica krize. Ob stagnaciji vlaganj v RRD, pa se je delež v BDP zmanjšal tudi zaradi rasti BDP v zadnjih letih. Največji padec sta zabeležili gorenjska in goriška regija. Izdatki za RRD v BDP so v letu 2016 glede na leto 2012 porasli le v zasavski regiji, vendar še vedno dosegajo le slabih 80 % slovenskega povprečja.

Tabela 9: Delež bruto domačih izdatkov za RRD v BDP, %, revizija BDP 2017

Regije	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SLOVENIJA	2,1	2,4	2,6	2,6	2,4	2,2	2,0
Osrednjeslovenska	3,0	3,7	3,3	3,2	3,0	3,0	2,9
Obalno-kraška	1,0	1,0	1,1	0,9	0,9	0,8	0,7
Gorenjska	2,1	1,9	3,1	3,0	2,5	2,0	1,8
Goriška	2,1	2,7	3,3	3,3	3,0	3,0	2,2
Savinjska	1,4	1,7	2,0	2,2	2,1	1,7	1,7
Jugovzhodna Slovenija	3,8	4,1	5,0	5,0	4,7	4,5	4,4
Pomurska	0,3	0,5	1,3	1,5	0,9	0,8	0,4
Primorsko-notranjska	0,7	0,8	1,6	2,4	2,5	0,8	0,7
Podravska	1,0	1,2	1,3	1,1	1,0	0,8	0,7
Koroška	0,6	1,2	0,7	0,9	0,7	0,8	0,6
Posavska	0,3	1,0	0,5	1,0	0,7	0,5	0,5
Zasavska	0,8	1,0	0,8	2,1	2,5	1,8	1,6

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

⁶ Resolucija o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020, 2011; Evropa 2020. Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, 2010.

4.2.9 Kazalnik čiščenja voda – delež prečiščene odpadne vode s sekundarnim in terciarnim čiščenjem v izpuščeni odpadni vodi (9)

Pitna voda postaja strateška surovina, ki bo vse bolj vplivala na razvoj. Zdrava pitna voda je vir življenja, obenem pa tudi eden izmed osnovnih pogojev zdravja. Slovenija je bogata z vodnimi viri, saj ima celotno ozemlje Slovenije pozitivno letno vodno bilanco, kar pomeni, da prejema s padavinami in dotokom več vode, kot je porabi. Med regijami so sicer razlike, na kar vpliva količina in oblika padavin, izhlapevanje, relief, geološka zgradba itd.. Večino pitne vode načrpamo iz podzemnih zalog, okoli tri odstotke prebivalstva pa se oskrbuje iz površinskih virov pitne vode. Človek s svojo dejavnostjo močno vpliva na kvaliteto pitne vode. Tudi v Sloveniji se srečujemo z onesnaževanjem pitne vode. Onesnaženje rek izvira predvsem iz točkovnih virov, to so npr. izpusti industrijskih in komunalnih odpadnih voda, ter iz spiranja urbaniziranih površin. Poraba pitne vode pa narašča zaradi potreb kmetijstva, urbanizacije, industrializacije in vedno večje porabe v gospodinjstvih (Kakovost površinskih virov..., 2008). Zagotavljanje kakovostne oskrbe s pitno vodo je zato vse pomembnejše tudi z razvojnega vidika. Glede na ZSRR-2 je kazalnik v IRO vključen kot kazalnik ogroženosti, glede na strateške dokumente pa zasleduje medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj, oziroma je kazalnik trajnostne rasti.

Delež prečiščene odpadne vode⁷ s sekundarnim in terciarnim čiščenjem se v regijah postopoma povečuje. Izboljšanje je posledica tudi normativne ureditve, saj je odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode urejeno z direktivo Sveta EU⁸ in slovensko zakonodajo⁹, ki je usklajena z evropsko. Za urejanje komunalne infrastrukture v občinah so bila v prejšnji finančni perspektivi namenjena znatna finančnih sredstva, evropska in domača, kar je vplivalo tudi na izboljšanje stanja na področju čiščenja odpadnih voda (Končno poročilo o..., 2017). Tako je v povprečju v Sloveniji s sekundarnim in terciarnim čiščenjem očiščenih že okoli dve tretjine odpadnih voda (Tabela 10). Pri tem v zadnjih letih pozitivno izstopa obalno-kraška regija.

Tabela 10: Delež prečiščene odpadne vode s sekundarnim in terciarnim čiščenjem v izpuščeni odpadni vodi, %

Regije	2012 (nerevidirano)	2012 (revizija) ¹	2013	2014	2015 ²	2016
SLOVENIJA	55,5	30,0	36,5	42,5	45,9	67,0
Osrednjeslovenska	42,4	25,3	43,0	46,4	60,3	57,2
Obalno-kraška	91,3	65,6	65,2	59,6	74,8	94,6
Gorenjska	82,7	21,8	23,7	58,5	52,8	76,9
Goriška	53,8	35,7	32,7	39,3	43,6	44,8
Savinjska	47,0	15,8	18,8	28,8	20,5	81,0
Jugovzhodna Slovenija	93,0	77,4	74,5	61,4	64,8	30,7
Pomurska	74,8	52,0	37,7	26,7	45,4	93,8
Primorsko-notranjska	78,3	21,8	26,5	31,7	27,7	83,4
Podravska	79,4	58,4	50,7	54,9	56,7	92,7
Koroška	56,8	26,1	27,8	21,8	22,2	74,9
Posavska	58,5	25,1	30,5	31,3	35,6	77,2
Zasavska	69,8	44,6	36,8	40,6	45,6	96,5

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

Opombi: ¹ Za prvi izračun IRO za leto 2014 je bil na voljo le nerevidiran podatek za leto 2012. V letu 2013 pa je prišlo do revizije podatkov za leto 2012 o čiščenju odpadnih voda.. Podatki iz leta 2016 niso povsem primerljivi s predhodnimi zaradi spremembe vira. ² Prelom serije zaradi teritorialnih sprememb NUTS 3 regij.

⁷ Zaradi spremembe vira podatkov in zaradi povečanja nabora poročevalskih enot podatki za leto 2016 niso popolnoma primerljivi s prejšnjimi leti. Od leta 2016 dalje je zaradi spremembe vira podatkov padavinska zajeta v prečiščeno in neprečiščeno odpadno vodo in se ne prikazuje ločeno.

⁸ Direktiva sveta EU o čiščenju komunalne odpadne vode, Uradni list evropskih skupnosti 1/271/EGS.

⁹ Uredba o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode, Uradni list RS, št. 98/2015 in 76/2017).

4.2.10 Kazalnik varovanih območij – delež površine varovanih območij v skupni površini regije (10)

Varovana območja predstavljajo razvojni potencial slovenskih regij, na drugi strani pa lahko predstavljajo tudi omejitev v razvoju. IRO za preteklo programsko obdobje je med kazalnike vključeval delež območij Natura 2000 v regijah. Ker pa so poleg teh v regijah tudi druga varovana območja, smo kazalnik razširili. Med varovana območja tako štejemo zavarovana območja, območja Natura 2000, območja naravnih vrednot in ekološko pomembna območja (Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2¹⁰)). Varovana območja povečujejo privlačnost za razvoj različnih dejavnosti, vendar na drugi strani prinašajo tudi omejitve pri posegih v prostor. Varovana območja narave lahko celo negativno vplivajo na razvoj neke regije, če le-tega ne pojmuje v trajnostnem smislu (Vugrin, 2005). Prav zaradi teh omejitev je kazalnik o varovanih območij pri izračunu IRO upoštevan tako, da višja vrednost kazalnika pomeni večjo omejitev za razvoj. Glede na ZSRR-2 je kazalnik v IRO vključen kot kazalnik ogroženosti, glede na strateške dokumente pa zasleduje medgeneracijski cilj in sonaravni razvojni cilj in kazalnik trajnostne rasti.

Primorsko-notranjska regija ima največji delež varovanih območij glede na skupno površino regije. V povprečju je v Sloveniji okoli 56 % varovanih površin (Tabela 11). Njihova površina se med leti spreminja predvsem z ustanavljanjem novih območij varovanja. V zadnjem času se je najbolj povečala površina varovanih območij v primorsko-notranjski regiji, kjer se je z ustanovitvijo krajinskega parka Pivška jezera površina varovanih območij v regiji povečala na 95 % površine regije. Visok delež varovanih območij imajo še obalno-kraška in goriška regija ter jugovzhodna Slovenija. Najnižji delež varovanih območij, le petino površine regije, ima zasavska.

Tabela 11: Delež površine varovanih območij po ZON (zavarovana območja, Natura 2000, naravne vrednote in ekološko pomembna območja), %

Regije	2013 ¹	2016 ²	2017 ²
SLOVENIJA	43,5	55,4	56,4
Osrednjeslovenska	31,2	49,1	49,1
Obalno-kraška	61,0	68,5	73,3
Gorenjska	52,6	62,8	62,7
Goriška	56,5	66,6	66,6
Savinjska	24,7	32,5	32,5
Jugovzhodna Slovenija	53,1	66,1	66,1
Pomurska	48,5	51,2	51,2
Primorsko-notranjska	71,3	82,6	94,5
Podravska	30,3	45,2	45,2
Koroška	28,9	57,0	57,0
Posavska	26,4	41,1	41,0
Zasavska	24,6	19,9	19,9

Vir: SI-STAT podatkovni portal, ZRSVN.

Opomba: ¹ Za IRO leta 2014 je bilo upoštevano stanje varovanih območij po podatkih za leto 2013. ² V letu 2016 je prišlo do spremembe varovanih območij zaradi spremembe območij Natura 2000, v letu 2017 pa zaradi spremembe ekološko pomembnih območij. Pri tem kazalniku se uporablja stanje in ne povprečja, ker je vsebinsko bolj smiselno.

¹⁰ Ur.l. RS, št. 96/2004.

4.2.11 Kazalnik naravnih nesreč – delež ocenjene škode zaradi elementarnih nesreč v BDP (11)

Naravne nesreče so pomemben razvojni dejavnik v regijah, posredno pa so najbolj sintezni kazalnik podnebnih sprememb. Naravne nesreče so izredni naravni pojavi, ki imajo negativne posledice za človeško družbo, saj povzročajo človeške žrtve in materialno škodo. V kolikor ne povzročijo škode ali človeških žrtev, jih dojemamo samo kot naravne pojave. Obseg škode zaradi naravnih nesreč se povečuje, predvsem zaradi večje ranljivosti družbe in človekove odtujenosti od naravnega okolja in s tem nepoznavanja, zanikanja in celo omalovaževanja naravnih procesov. K večji ranljivosti in ogroženosti pokrajine je pomembno prispeval človek s širjenjem poselitve, gospodarskim razvojem in tudi miselnostjo, da je naravo mogoče »ukrotiti«. Slovenija je pokrajinsko pestra, zato se srečujemo z zelo različnimi naravnimi pojavi in posledično tudi s široko paleto naravnih nesreč (Orožen Adamič M., 2005, Natek K., 2003, Mikoš, 2014). Vse pogostejše pa so tudi posledica klimatskih sprememb. Slovenija je glede na svetovni indeks tveganja, s katerim ocenjujemo tveganje pred naravnimi nesrečami, med državami z nizko stopnjo tveganja. V letu 2014 je bila s 3,62 % na 134. mestu med 171 državami. Obenem je bil indeks podoben kot v Avstriji, ki je le eno mesto pred Slovenijo in nižji kot na Hrvaškem in v Italiji (World Risk Report, 2017). Razmeroma ugodno mesto na svetovni lestvici pa ne zadošča, da bi opustili preventivo na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (Mikoš, 2014). Naravne nesreče so pomemben razvojni dejavnik v regijah, posredno pa so najbolj sintezni kazalnik podnebnih sprememb, ki predstavljajo nevarnost za proizvodnjo hrane in razpoložljivost pitne vode, zato smo ga vključili v IRO. Glede na ZSRR-2 je kazalnik v IRO vključen kot kazalnik ogroženosti, glede na strateške dokumente pa zasleduje medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj ter trajnostno rast.

Velika klimatska ranljivost je značilna za vse regije v Sloveniji, pri čemer so večja odstopanja v razporeditvi količine padavin zadnja leta prizadela predvsem regije vzhodne Slovenije. Po letu 2012 so regije vsako leto, z izjemo leta 2015, doleteli izjemni dogodki, ki smo jih proglasili za naravne nesreče. Največjo škodo so regije utrpeli v letu 2014, ko so Slovenijo prizadele kar štiri naravne nesreče (žled in tri poplave). V primorsko-notranjski regiji je znašala dobrih 15 % regijskega BDP (Tabela 12), celotna škoda pa 1,8 % BDP Slovenije. Naravne nesreče so se vrstile tudi druga leta, saj že malo večja odstopanja od običajne porazdelitve padavin preko leta povzročajo bodisi poplave, bodisi sušo, pri čemer so večjo škodo utrpeli predvsem regije vzhodne Slovenije. V letu 2017 so bile to predvsem posavska, savinjska in pomurska regija.

Tabela 12: Ocenjena škoda zaradi naravnih nesreč, v % od BDP

Regije	2012	2013	2014 ¹	2014 - končno	2015 ²	2016	2017
SLOVENIJA	1,02	0,30	0,64	1,81	0,00	0,19	0,75
Osrednjeslovenska	0,16	0,04	0,62	1,22	0,00	0,03	0,27
Obalno-kraška	0,25	0,17	0,15	0,43	0,00	0,02	0,25
Gorenjska	0,89	0,17	0,93	2,17	0,00	0,00	0,99
Goriška	1,60	0,27	1,77	2,90	0,00	0,00	0,87
Savinjska	1,82	0,40	0,36	1,65	0,00	0,32	1,34
Jugovzhodna Slovenija	0,14	0,30	0,53	1,25	0,00	0,00	1,20
Pomurska	1,19	1,81	0,01	5,33	0,00	0,34	1,31
Primorsko-notranjska	0,33	0,14	6,86	15,42	0,00	0,07	1,25
Podravska	2,51	0,58	0,13	1,02	0,00	0,48	0,70
Koroška	4,61	0,32	0,45	2,23	0,00	0,32	1,18
Posavska	1,49	0,72	0,09	1,14	0,00	0,74	1,56
Zasavska	0,88	0,08	0,45	1,41	0,00	1,96	1,14

Vir: URSZR, ZRSVN, MOP, MGRT, DRI upravljanje investicij. d.o.o., SI-STAT podatkovni portal, SURS, lastni preračuni.

Opombi: ¹ Za prvi izračun IRO za leto 2014 so bili na voljo le podatki iz aplikacije AJDA o ocenjeni škodi v naravnih nesrečah od 30. 1. do 27. 2. 2014. Škoda iz naravnih nesreč, ki so se zgodile kasneje, so upoštewane v izračunih za kasnejša leta. ² Prelom serije zaradi teritorialnih sprememb NUTS 3 regij.

4.2.12 Kazalnik brezposelnosti – stopnja registrirane brezposelnosti (12)

Stopnja registrirane brezposelnosti močno vpliva na blaginjo prebivalstva in socialno izključenost.

Skupaj z BDP na prebivalca je eden najbolj pogostih kazalnikov za prikazovanje razvitosti. Kazalnika sta med seboj tesno povezana in odvisna. Brezposelnost je namreč odvisna od gospodarske aktivnosti in je eden glavnih vzrokov revščine in socialne izključenosti. Zato je primeren za spremljanje ciljev na področju zaposlovanja, prav tako pa je tudi kazalnik socialne izključenosti. V tem smislu je upoštevan tudi v IRO. Vključen je bil tudi v izračun IRO 2007–2013. V IRO 2014–2020 je torej glede na ZSRR-2 vključen kot kazalnik ogroženosti, glede na razvojne dokumente pa zasleduje gospodarski razvojni cilj in vključujočo rast.

Stopnja registrirane brezposelnosti je nadpovprečna v regijah vzhodne Slovenije. Najvišja brezposelnost je že vrsto let značilna za pomursko regijo (Tabela 13), kjer je obenem tudi več kot dvakrat višja od najnižje stopnje v gorenjski regiji. Po krizi, ko je brezposelnost v regijah hitro naraščala, hitreje v regijah zahodne Slovenije, pa je po letu 2015 začela padati v vseh regijah. Tako je bila v letu 2017 najvišja v pomurski, nadpovprečna pa še v zasavski, podravski, posavski in savinjski regiji. V pomurski regiji se stopnja brezposelnosti po letu 2015 zmanjšuje hitreje kot v slovenskem povprečju, vendar pa regija zaostanka za slovenskim povprečjem še ni zmanjšala.

Tabela 13: Stopnja registrirane brezposelnosti, % (6)

Regije	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SLOVENIJA	11,8	12,0	13,1	13,1	12,3	11,2	9,5
Osrednjeslovenska	9,9	10,1	11,5	11,7	11,0	10,1	8,6
Obalno-kraška	9,6	10,2	11,7	12,1	11,0	10,1	8,6
Gorenjska	8,8	8,9	9,8	9,5	8,6	7,6	6,4
Goriška	10,0	10,3	11,7	11,2	10,3	8,7	7,1
Savinjska	12,7	12,7	13,9	13,9	13,3	12,4	10,5
Jugovzhodna Slovenija	11,6	12,8	14,1	13,9	13,0	11,7	9,3
Pomurska	18,0	17,3	17,8	18,4	18,9	17,4	15,2
Primorsko-notranjska	10,0	10,4	12,3	11,9	11,1	10,1	8,8
Podravska	14,5	14,1	14,7	14,4	13,6	12,5	11,0
Koroška	13,3	12,2	13,9	13,0	11,5	10,6	8,9
Posavska	13,4	13,9	14,8	14,7	13,6	12,8	10,6
Zasavska	13,3	14,7	16,6	17,7	15,2	13,9	11,1

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS; ZRSZ.

Opomba: ¹ Prelom serije zaradi teritorialnih sprememb NUTS 3 regij.

4.2.13 Kazalnik staranja – indeks staranja prebivalstva (13)

Staranje prebivalstva prinaša nove razsežnosti v razvoju. Indeks staranja prebivalstva je kazalnik, ki kaže razmerje med starim in mladim prebivalstvom. O staranju prebivalstva govorimo, kadar se povečuje delež prebivalstva nad starostno mejo 65 let, hkrati pa se zmanjšuje število otrok mlajših od 15 let in podaljšuje trajanje življenja. Dejstvo, da ljudje živijo dlje in bolj zdravo, je gotovo eden izmed največjih dosežkov današnje družbe, zato bo staranje prebivalstva pomembno preoblikovalo gospodarstvo in družbo v prihodnosti. Posledice bodo številne, tako ekonomske kot širše družbene, najbolj izrazito pa se bodo kazale na področju zaposlovanja, upokojevanja in pokojninskega sistema, varčevalnih navad ipd. Tudi slovensko prebivalstvo se stara, saj je starega prebivalstva vedno več zaradi podaljševanja življenjske dobe in vse manjše rodnosti. Staranje prebivalstva bo potrebno upoštevati v prihodnjem razvoju regij. Nekatera območja se zaradi tega procesa že praznijo in s tem izgubljajo možnost razvoja. Zato smo kazalnik vključili v izračun sinteznega indeksa. Kazalnik je bil vključen tudi v IRO za preteklo programsko obdobje. Glede na določbe ZSRR-2 ga upoštevamo kot kazalnik ogroženosti, glede na strateške dokumente pa zasleduje družbeni razvojni cilj in vključujočo rast.

Indeks staranja prebivalstva za skoraj četrtino presega slovensko povprečje v pomurski regiji.

Slovensko prebivalstvo se stara, saj imajo vse statistične regije že vrsto let višji delež starega kot mladega prebivalstva. Prebivalstvo se pospešeno stara predvsem v pomurski, obalno-kraški in goriški regiji (Tabela 14), kjer so določena podeželska območja podvržena depopulaciji, kjer torej stalnih prebivalcev skoraj ni več. V pomurski regiji, z najvišjim indeksom staranja prebivalstva, je v letu 2017 na 100 prebivalcev starih do 15 let živelo 158 prebivalcev starih 65 let in več. Največ mladega prebivalstva je v jugovzhodni Sloveniji in osrednjeslovenski regiji. V slednjo se tudi priseljuje največ prebivalcev iz drugih regij.

Tabela 14: Indeks staranja prebivalstva, stanje 1.7.

Regije	2011	2012	2013	2014	2015 ¹	2016	2017
SLOVENIJA	116,8	118,0	118,9	120,5	122,7	125,4	127,8
Osrednjeslovenska	105,7	106,3	106,4	107,1	108,7	111,1	112,8
Obalno-kraška	134,0	134,5	134,8	137,8	139,6	142,7	146,1
Gorenjska	109,3	111,0	112,2	113,9	116,1	119,3	121,7
Goriška	129,3	130,6	132,0	134,4	138,2	142,2	145,6
Savinjska	110,6	111,8	112,9	114,8	116,9	119,4	121,9
Jugovzhodna Slovenija	103,9	105,0	105,2	106,6	108,3	110,2	112,0
Pomurska	134,4	137,2	140,6	143,6	148,2	153,8	158,0
Primorsko-notranjska	119,8	120,7	121,2	123,8	126,9	128,5	129,9
Podravska	133,7	135,4	136,7	138,2	140,4	142,9	144,9
Koroška	114,7	117,4	120,5	123,5	128,0	131,2	134,2
Posavska	123,3	124,2	125,4	126,4	129,1	131,3	134,4
Zasavska	139,5	141,6	143,8	145,8	133,6	137,2	139,3

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

Opomba: ¹ Prelom serije zaradi teritorialnih sprememb NUTS 3 regij.

4.2.14 Kazalnik poseljenosti – km² na prebivalca¹¹ (14)

Človeški viri so najpomembnejši dejavnik gospodarskega razvoja. Pod pojmom človeški viri v najširšem smislu pojmujeemo celotno prebivalstvo, v nekoliko ožjem smislu vse zaposlene, v najožjem pa posameznega človeka ali delavca. So neposreden in posreden dejavnik gospodarskega razvoja (Bevc, 2006). Neposreden dejavnik razvoja so predvsem z vidika svoje količine, posreden pa z vidika svoje kakovosti. Razvoj človeškega faktorja pomeni sredstvo in cilj gospodarskega in družbenega razvoja (Senjur, 2002). S človeškim faktorjem je mogoče pojasniti del gospodarske rasti, ki ne izhaja iz tradicionalnih proizvodnih dejavnikov. Njegov kvalitativen pomen dopolnjuje ostale razvojne dejavnike. Zaradi tega pomena smo človeški faktor v obliki kazalnika poseljenosti vključili v izračun IRO tako, da smo površino primerjali s prebivalci. V taki obliki je bil človeški faktor upoštevan tudi v izračunu IRO za preteklo programsko. Glede na določbe ZSRR-2 ga upoštevamo kot kazalnik ogroženosti, glede na strateške dokumente pa zasleduje medgeneracijski razvojni cilj in vključujočo rast.

Najgosteje poseljena regija v Sloveniji je osrednjeslovenska regija. Gosta poselitev je značilna predvsem za večja regionalna središča, medtem ko imamo obsežna podeželska območja redko poseljena. Na regionalni ravni je najredkeje poseljena primorsko-notranjska regija (Tabela 15), redkejša poselitev pa je značilna še za goriško regijo, jugovzhodno Slovenijo in pomursko regijo. Tudi poselitev je pomemben vidik razvoja, saj na eni strani brez človeških virov ni razvoja, na drugi pa zagotavljanje kakovostnih bivalnih razmer v redko poseljenih območjih običajno zahteva tudi večja vlaganja v komunalno in prometno infrastrukturo.

Tabela 15: Poseljenost prebivalstva, km² na prebivalca, na stanje 1.7.

Regije	2011	2012	2013	2014	2015 ¹	2016	2017
SLOVENIJA	0,010	0,010	0,010	0,010	0,010	0,010	0,010
Osrednjeslovenska	0,005	0,005	0,005	0,005	0,004	0,004	0,004
Obalno-kraška	0,009	0,009	0,009	0,009	0,009	0,009	0,009
Gorenjska	0,010	0,010	0,010	0,010	0,010	0,010	0,010
Goriška	0,020	0,020	0,020	0,020	0,020	0,020	0,020
Savinjska	0,009	0,009	0,009	0,009	0,009	0,009	0,009
Jugovzhodna Slovenija	0,019	0,019	0,019	0,019	0,019	0,019	0,019
Pomurska	0,011	0,011	0,011	0,011	0,011	0,012	0,012
Primorsko-notranjska	0,028	0,028	0,028	0,028	0,028	0,028	0,028
Podravska	0,007	0,007	0,007	0,007	0,007	0,007	0,007
Koroška	0,014	0,014	0,014	0,015	0,015	0,015	0,015
Posavska	0,013	0,013	0,013	0,013	0,013	0,013	0,013
Zasavska	0,006	0,006	0,006	0,006	0,008	0,008	0,008

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS.

Opomba: ¹ Prelom serije zaradi teritorialnih sprememb NUTS 3 regij.

¹¹ Na tak način izražen kazalnik za poseljenost smo uporabili zato, ker je tako upoštevan že v Sklepu o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007–2013 (Sklep o razvrstitvi ..., 2006), kar je bila odločitev takratnega ministrstva pristojnega za regionalni razvoj. Običajno se za poseljenost uporablja število prebivalcev na km². A ker smo ga upoštevali kot negativni kazalnik je vsebinsko identičen kazalniku številu prebivalcev na km².

4.3 Izračun IRO 2014-2020

IRO za obdobje 2014–2020 je izračunan iz triletnega povprečja zadnjih razpoložljivih podatkov, razen pri kazalniku »delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v prebivalstvu 25-64 let«, pri katerem so bili podatki razpoložljivi le za leti 2011 in 2012, ter pri kazalnikih »delež bruto investicij v osnovna sredstva v bruto domačem proizvodu«, »delež prečiščene odpadne vode z vsaj sekundarnim čiščenjem v izpuščeni odpadni vodi« in »delež površine varovanih območij v regiji«, pri katerih se upoštevajo podatki za zadnje razpoložljivo leto (Pravilnik o razvrstitvi razvojnih regij..., 2014). Pri kazalniku »delež ocenjene škode zaradi naravnih nesreč, so bile za leto 2014 upoštevane le naravne nesreče od 30.1.do 27.2. 2014, ki so se zgodile do objave pravilnika.

Izračun indeksa razvojne ogroženosti iz izbranih kazalnikov temelji na normalizaciji kazalnikov.

Kazalniki, ki so bili izbrani za izračun IRO, so izraženi v zelo različnih merskih enotah (deleži, stopnje, indeksi, števila...). Če jih želimo med seboj primerjati, jih moramo izraziti s skupno mersko enoto, kar dosežemo s postopkom standardizacije. Spremenljivke standardiziramo tudi zato, da se izognemo prevladi ekstremnih vrednosti, oziroma, da nekoliko omilimo težave zaradi nekvalitetnih podatkov. V določenih primerih so namreč lahko ekstremne vrednosti bolj rezultat slabše kakovosti podatkov kot pa dejanskega stanja. Za standardizacijo se lahko uporabijo različne tehnike. Vsaka metoda ima svoje prednosti in slabosti, zato je njihova uporaba odvisna od namena. Najbolj pogosto se sicer uporablja metoda standardnega odklona od povprečja, to je standardizacije, pri kateri se kazalnik preoblikuje tako, da dobi povprečje vrednost nič in standardni odklon 1. Ker pa pri tej metodi nastopijo tudi negativne vrednosti, ki nas bi pri nadaljnjem izračunavanju motile, smo se odločili za metodo oddaljenosti od skrajnih vrednosti (min-max metoda), kjer je standardizirana vrednost med 0 in 1 (Handbook on constructing..., 2008). Minimalne in maksimalne vrednosti se nanašajo na povprečje zadnjih treh let posameznih kazalnikov (razen v primerih, ki so navedeni v Pravilniku o razvrstitvi razvojnih regij), ker nam te predstavljajo dejanske vrednosti kazalnikov. Standardizirane vrednosti kazalnikov smo tako izračunali po formuli:

$$\text{SVK} = (\text{dejanska vrednost} - \text{Min}) / (\text{Max} - \text{Min}),$$

pri čemer je:

SVK = standardizirana vrednost kazalnika

dejanska vrednost = vrednost za posamezno regijo (običajno je to triletno povprečje)

Min = najnižja vrednost triletnega povprečja med regijami

Max = najvišja vrednost triletnega povprečja med regijami

Uteži kazalnikov so enake. Pri oblikovanju sestavljenih kazalnikov se pogosto uporablja različne uteži za kazalnike. V našem primeru kazalnikov nismo posebej utežili. Menimo namreč, da je kvaliteta uporabljene metodologije njena enostavnost in preglednost. Utežitev smo dosegli z večjim številom kazalnikov na določenih področjih.

V Tabeli 16 prikazujemo vrednosti kazalnikov za izračun IRO, v Tabeli 17 pa standardizirane vrednosti kazalnika IRO.

Tabela 16: Kazalniki za izračun IRO 2014–2020

Regije	Nabor kazalnikov IRO, IRO 2014–2020													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	2010-12	2010-12	2009-11	2011-13	2012	2010-12	2011-12	2010-12	2012 ¹	2013	2012-14	2011-13	2011-13	2011-13
SLOVENIJA	17.391	32.729	10.362	61,7	13,7	17,0	23,1	2,4	55,5	43,5	0,65	12,3	117,9	0,010
Osrednjeslovenska	24.469	36.475	11.196	63,6	14,2	13,1	30,0	3,4	42,4	31,2	0,27	10,5	106,1	0,005
Obalno-kraška	18.478	35.534	10.749	61,4	8,7	12,7	23,7	1,0	91,3	61,0	0,19	10,5	134,4	0,009
Gorenjska	14.507	32.274	10.561	63,9	13,6	11,1	24,1	2,4	82,7	52,6	0,66	9,2	110,9	0,010
Goriška	16.154	31.920	10.879	61,8	12,8	14,4	22,6	2,7	53,8	56,5	1,21	10,6	130,6	0,020
Savinjska	15.870	30.279	9.996	62,6	17,8	19,8	19,8	1,7	47,0	24,7	0,86	13,1	111,8	0,009
Jugovzhod Slovenija	16.070	32.592	10.165	63,8	19,2	16,8	20,5	4,5	93,0	53,1	0,33	12,8	104,7	0,019
Pomurska	11.735	27.091	8.809	55,5	11,8	25,6	16,2	0,7	74,8	48,5	1,01	17,7	137,4	0,011
Primorsko-notranjska	12.309	28.099	10.350	65,2	10,3	12,5	21,9	1,0	78,3	71,3	2,44	10,9	120,6	0,028
Podravska	14.510	29.369	9.663	57,9	9,4	22,3	20,6	1,2	79,4	30,3	1,07	14,4	135,3	0,007
Koroška	13.450	29.567	10.332	59,8	12,4	20,4	18,7	0,8	56,8	28,9	1,79	13,1	117,5	0,014
Posavska	14.931	32.881	9.855	62,3	15,9	17,0	18,6	0,6	58,5	26,4	0,77	14,0	124,3	0,013
Zasavska	11.518	30.576	10.047	58,5	8,7	21,7	18,2	1,1	69,8	24,6	0,47	14,9	141,6	0,006

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni. Številke v drugi vrsti tabele pomenijo številke kazalnikov. Številke so v tekstu, pri opisu vsakega kazalnika. Pri kazalnikih vezanih na BDP je upoštevana revizija BDP leta 2013.

Opomba: ¹Nerevidiran podatki.

Tabela 17: Standardizacija kazalnikov IRO 2014–2020

Regije	Standardizirane vrednosti kazalnikov, IRO 2014–2020													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	2010-12	2010-12	2009-11	2011-13	2012	2010-12	2011-12	2010-12	2012 ¹	2013	2012-14	2011-13	2011-13	2011-13
SLOVENIJA	0,453	0,601	0,651	0,632	0,470	0,591	0,501	0,459	0,257	0,594	0,793	0,635	0,642	0,778
Osrednjeslovenska	1,000	1,000	1,000	0,828	0,526	0,866	1,000	0,723	0,000	0,858	0,964	0,848	0,960	1,000
Obalno-kraška	0,537	0,900	0,813	0,611	0,002	0,889	0,541	0,109	0,967	0,219	1,000	0,845	0,194	0,800
Gorenjska	0,231	0,552	0,734	0,858	0,461	1,000	0,570	0,464	0,796	0,399	0,789	1,000	0,832	0,751
Goriška	0,358	0,515	0,867	0,646	0,389	0,771	0,467	0,546	0,224	0,317	0,545	0,830	0,297	0,358
Savinjska	0,336	0,340	0,497	0,729	0,865	0,403	0,261	0,279	0,090	0,998	0,702	0,543	0,808	0,808
Jugovzhodna Sl.	0,351	0,586	0,568	0,853	1,000	0,611	0,312	1,000	1,000	0,389	0,940	0,572	1,000	0,391
Pomurska	0,017	0,000	0,000	0,000	0,294	0,000	0,000	0,018	0,639	0,487	0,637	0,000	0,114	0,716
Primorsko-notranjska	0,061	0,107	0,646	1,000	0,154	0,902	0,416	0,096	0,710	0,000	0,000	0,801	0,569	0,000
Podravska	0,231	0,243	0,358	0,241	0,068	0,231	0,319	0,139	0,730	0,878	0,608	0,386	0,171	0,914
Koroška	0,149	0,264	0,638	0,445	0,349	0,359	0,178	0,045	0,284	0,908	0,288	0,538	0,651	0,580
Posavska	0,264	0,617	0,438	0,702	0,679	0,596	0,172	0,000	0,317	0,961	0,743	0,435	0,468	0,658
Zasavska	0,000	0,371	0,519	0,311	0,000	0,274	0,147	0,118	0,541	1,000	0,875	0,337	0,000	0,944

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni. Številke v drugi vrsti tabele pomenijo številke kazalnikov. Številke so v tekstu, pri opisu vsakega kazalnika. Višja standardizirana vrednost kazalnika pomeni nižjo razvojno ogroženost

Opombe: ¹Nerevidirani podatki.

Indeks razvojne ogroženosti je aritmetična sredina standardiziranih kazalnikov, izražena kot indeks ravni. V nadaljevanju smo izračunali standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov z uporabo zgoraj opisane metode standardizacije. Pri t. i. negativnih kazalnikih (to so: stopnja registrirane brezposelnosti mladih v starosti 15–29 let, delež površine zavarovanih območij v regiji, delež ocenjene škode zaradi elementarnih nesreč v bruto domačem proizvodu, stopnja registrirane brezposelnosti, indeks staranja prebivalstva in poseljenost, kjer višja vrednost kazalnika pomeni slabše stanje) smo uporabili inverzno vrednost, ki je standardizirana vrednost odšteta od 1. Iz štirinajstih standardiziranih kazalnikov za regijo smo nato izračunali aritmetično sredino. Tako dobljena končna standardizirana vrednost za vsako posamezno regijo se giblje od 0 do 1, pri čemer višja vrednost pomeni ugodnejše kazalnike za regijo. Ker pa je razvojna ogroženost negativni kazalnik, smo te standardizirane vrednosti ponovno izrazili v inverzni obliki. Nato smo aritmetično sredino izračunali tudi iz standardiziranih vrednosti vseh regij iz nje pa izračunali indeks ravni (Slovenija = 100) in dobili indekse razvojne ogroženosti regij, pri čemer višja vrednost indeksa pomeni večjo razvojno ogroženost regije (Tabela 18). Tako metodo standardizacije smo uporabili tudi za izračun IRO za obdobje 2007–2013.

Tabela 18: Indeks razvojne ogroženosti 2014–2020

Regije	Aritmetično povprečje standardiziranih vrednosti	Inverzna vrednost	IRO 2014–2020	Rang
SLOVENIJA	0,511	0,489	100,0	
Osrednjeslovenska	0,827	0,173	35,5	12
Obalno-kraška	0,602	0,398	81,4	9
Gorenjska	0,674	0,326	66,6	10
Goriška	0,509	0,491	100,4	7
Savinjska	0,547	0,453	92,6	8
Jugovzhodna Slovenija	0,684	0,316	64,7	11
Pomurska	0,209	0,791	161,8	1
Primorsko-notranjska	0,390	0,610	124,8	3
Podravska	0,394	0,606	123,9	4
Koroška	0,405	0,595	121,6	5
Posavska	0,504	0,496	101,5	6
Zasavska	0,388	0,612	125,1	2

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Na osnovi opisanega izračuna so bile regije razvrščene po stopnji razvitosti v Pravilniku o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2014–2020 iz leta 2014.

5 Medletne primerjave IRO

Regionalni razvoj je smiselno spremljati v času. Z zgoraj opisano metodo smo določili IRO za programsko obdobje 2014–2020. Poleg stanja pa nas v regionalni politiki zanimajo tudi medletne spremembe, saj so vsako leto za vsakega od posameznih kazalnikov na voljo novi podatki. Če pa želimo spremljati sestavljeni kazalnik IRO v času, nastopijo težave. Z vsakim letom se namreč pojavijo novi podatki, s tem pa se lahko spremenijo tudi maksimalne in minimalne vrednosti, ki jih upoštevamo v postopku standardizacije. Nabor podatkov se z vsakim letom poveča in lahko se spremenijo referenčne vrednosti, ki jih upoštevamo pri izračunu, s tem pa se spreminja tudi končni izračun IRO. Zaradi dodanih novih opazovanj pa tudi izračun iz leta 2014 na tedaj razpoložljivih podatkih ni več primerljiv z izračunom za leto 2014, ki temelji na podatkih, dostopnih leta 2018. Primerljivi pa so izračuni po letih, ki so narejeni na podatkih dostopnih v letu 2018. Vendar že naslednje leto bo potrebno narediti nov preračun na novih podatkih, ki ne bo več neposredno primerljiv z izračuni na podatkih, dostopnih leta 2018. Primerjava v času je torej mogoča, vendar samo med leti v konkretnem letu izračuna.

Letno revizijo IRO oz. izračun za IRO 2018 smo naredili z upoštevanjem podatkov, ki so bili na voljo do 31.3.2018 (Tabele 19-21). Na osnovi podatkov, razpoložljivih v letu 2018, smo naredili tudi preračun za leto 2014 (Tabele 22-25 in Slika 1). Na ta način smo lahko ocenili ali je prišlo do sprememb v medregionalnih razlikah, merjenih z IRO. Vendar pa tako izračunane vrednosti IRO po letih niso primerljive z izračunom IRO 2014–2020, ki je objavljen v Pravilniku. Prav tako ta primerjava ne bo več aktualna naslednje leto, ko bodo na voljo novi podatki za posamezne kazalnike. Če bomo želeli ponovno ugotoviti medletne spremembe v regionalnih razlikah, bo potrebno vse preračune narediti znova. Standardizirane vrednosti kazalnikov, smo tako izračunali po formuli:

$$\text{SVK} = (\text{dejanska vrednost} - \text{Min referenčne vrednosti}) / (\text{Max referenčne vrednosti} - \text{Min referenčne vrednosti}),$$

pri čemer je:

SVK = standardizirana vrednost kazalnika

dejanska vrednost = triletno povprečje kazalnika izračunanega iz zadnjih razpoložljivih podatkov za posamezno regijo

referenčne vrednosti = vrednosti posameznega kazalnika za vse regije in za vsa leta

Min = najnižja vrednost referenčnih vrednosti med regijami

Max = najvišja vrednost referenčnih vrednosti med regijami

Tabela 19: Kazalniki za izračun IRO 2018

Regije	Nabor kazalnikov IRO, IRO 2018, na osnovi podatkov, razpoložljivih 2018													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	2014-2016	2014-2016	2014-2016	2015-2017	2014-2016	2015-2017	2015-2017	2014-2016	2014-2016	2017	2015-2016	2015-2017	2015-2017	2015-2017
SLOVENIJA	18.881	35.700	10.452	64,4	13,0	16,7	27,9	2,2	51,8	56,4	0,3	11,0	125,3	0,010
Osrednjeslovenska	26.706	39.192	10.819	66,5	15,3	14,2	35,5	3,0	54,6	49,1	0,1	9,9	110,9	0,004
Obalno-kraška	18.847	37.406	10.558	64,5	11,2	13,3	27,9	0,8	76,4	73,3	0,1	9,9	142,8	0,009
Gorenjska	16.587	36.739	10.639	68,2	11,8	10,5	28,8	2,1	62,7	62,7	0,3	7,5	119,0	0,010
Goriška	17.247	34.512	10.755	65,7	9,7	13,3	27,4	2,7	42,6	66,6	0,3	8,7	142,0	0,020
Savinjska	17.325	33.225	10.121	64,9	14,4	18,6	24,5	1,9	43,4	32,5	0,6	12,1	119,4	0,009
Jugovzhodna Sl.	18.100	36.604	10.556	66,8	12,5	17,4	25,1	4,5	52,3	66,1	0,4	11,3	110,2	0,019
Pomurska	12.777	30.057	9.786	55,4	11,9	25,6	20,2	0,7	55,3	51,2	0,6	17,1	153,3	0,012
Primorsko-notranjska	13.812	32.029	10.510	68,0	12,4	13,8	26,1	1,3	47,6	94,5	0,4	10,0	128,4	0,028
Podravska	15.622	32.010	10.041	60,0	9,2	20,3	25,3	0,9	68,1	45,2	0,4	12,4	142,7	0,007
Koroška	15.200	33.342	11.251	61,6	11,6	17,7	22,8	0,7	39,6	57,0	0,5	10,3	131,2	0,015
Posavska	15.773	35.101	10.028	64,6	13,9	17,8	23,1	0,6	48,0	41,0	0,8	12,3	131,6	0,013
Zasavska	10.322	30.938	9.921	62,6	10,4	21,1	22,5	2,0	60,9	19,9	1,0	13,4	136,7	0,008

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: Številke v drugi vrsti tabele pomenijo številke kazalnikov. Številke so v tekstu, pri opisu vsakega kazalnika. Pri kazalnikih vezanih na BDP je upoštevana revizija BDP leta 2017.

Tabela 20: Standardizacija kazalnikov IRO 2018

Regije	Standardizirane vrednosti kazalnikov, IRO 2018, na osnovi podatkov, razpoložljivih 2018													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	2014-2016	2014-2016	2014-2016	2015-2017	2014-2016	2015-2017	2015-2017	2014-2016	2014-2016	2017	2015-2016	2015-2017	2015-2017	2015-2017
SLOVENIJA	0,523	0,714	0,675	0,724	0,448	0,676	0,603	0,373	0,584	0,510	0,958	0,683	0,576	0,766
Osrednjeslovenska	1,000	1,000	0,824	0,876	0,616	0,806	1,000	0,547	0,631	0,608	0,998	0,780	0,873	1,000
Obalno-kraška	0,521	0,854	0,718	0,731	0,316	0,855	0,604	0,062	0,983	0,284	1,000	0,781	0,217	0,792
Gorenjska	0,383	0,799	0,751	1,000	0,361	1,000	0,652	0,348	0,762	0,426	0,954	1,000	0,705	0,738
Goriška	0,423	0,616	0,798	0,819	0,203	0,852	0,579	0,494	0,435	0,375	0,962	0,895	0,232	0,344
Savinjska	0,428	0,511	0,541	0,760	0,552	0,575	0,428	0,295	0,448	0,832	0,912	0,584	0,698	0,800
Jugovzhodna Sl.	0,475	0,788	0,717	0,899	0,412	0,638	0,460	0,905	0,593	0,382	0,940	0,649	0,887	0,384
Pomurska	0,151	0,251	0,405	0,084	0,366	0,205	0,207	0,039	0,641	0,581	0,911	0,114	0,000	0,692
Primorsko-notranjska	0,214	0,413	0,699	0,982	0,405	0,826	0,513	0,175	0,516	0,000	0,933	0,773	0,512	0,002
Podravska	0,324	0,411	0,508	0,413	0,170	0,483	0,468	0,067	0,849	0,661	0,942	0,555	0,218	0,897
Koroška	0,298	0,521	1,000	0,527	0,346	0,624	0,341	0,031	0,387	0,503	0,922	0,742	0,456	0,559
Posavska	0,333	0,665	0,503	0,741	0,514	0,618	0,356	0,000	0,524	0,717	0,870	0,558	0,447	0,639
Zasavska	0,001	0,323	0,460	0,601	0,259	0,440	0,326	0,320	0,733	1,000	0,819	0,460	0,343	0,825

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: Številke v drugi vrsti tabele pomenijo številke kazalnikov. Številke so v tekstu, pri opisu vsakega kazalnika. Višja standardizirana vrednost kazalnika pomeni nižjo razvojno ogroženost.

Tabela 21: Indeks razvojne ogroženosti 2018 (na osnovi podatkov, razpoložljivih 2018)

Regije	Aritmetično povprečje standardiziranih vrednosti	Inverzna vrednost	IRO 2018	Rang
SLOVENIJA	0,571	0,429	100,0	
Osrednjeslovenska	0,826	0,174	40,6	12
Obalno-kraška	0,623	0,377	87,9	9
Gorenjska	0,706	0,294	68,6	11
Goriška	0,573	0,427	99,4	7
Savinjska	0,597	0,403	93,8	8
Jugovzhodna Slovenija	0,652	0,348	81,1	10
Pomurska	0,332	0,668	155,6	1
Primorsko-notranjska	0,497	0,503	117,1	3
Podravska	0,498	0,502	117,1	4
Koroška	0,518	0,482	112,2	5
Posavska	0,535	0,465	108,4	6
Zasavska	0,493	0,507	118,0	2

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Tabela 22: Kazalniki za izračun IRO 2014 (na osnovi razpoložljivih podatkov 2018)

Regije	Nabor kazalnikov IRO, IRO 2014, na osnovi podatkov, razpoložljivih 2018													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	2010-2012	2010-2012	2009-2011	2011-2013	2012	2010-2012	2011-2012	2010-2012	2012 (revidirano)	2013	2012-2014	2011-2013	2011-2013	2011-2013
SLOVENIJA	17.736	33.386	10.321	61,7	13,4	17,0	23,1	2,4	30,0	43,5	1,0	12,3	117,9	0,010
Osrednjeslovenska	25.690	37.760	11.193	63,6	13,9	13,1	30,0	3,3	25,3	31,2	0,5	10,5	106,1	0,005
Obalno-kraška	18.690	35.897	10.711	61,4	8,6	12,7	23,7	1,0	65,6	61,0	0,3	10,5	134,4	0,009
Gorenjska	14.721	32.933	10.542	63,9	13,3	11,1	24,1	2,4	21,8	52,6	1,1	9,2	110,9	0,010
Goriška	16.372	32.405	10.873	61,8	12,6	14,4	22,6	2,7	35,7	56,5	1,6	10,6	130,6	0,020
Savinjska	16.219	30.538	9.923	62,6	17,8	19,8	19,8	1,7	15,8	24,7	1,3	13,1	111,8	0,009
Jugovzhodna Sl.	16.785	34.098	10.159	63,8	18,4	16,7	20,5	4,3	77,4	53,1	0,6	12,8	104,7	0,019
Pomurska	11.668	26.991	8.790	55,5	11,9	25,6	16,2	0,7	52,0	48,5	2,8	17,7	137,4	0,011
Primorsko-notranjska	12.369	28.969	10.372	65,2	10,3	12,5	21,9	1,0	21,8	71,3	5,3	10,9	120,6	0,028
Podravska	14.686	29.647	9.603	57,9	9,3	22,3	20,6	1,1	58,4	30,3	1,4	14,4	135,3	0,007
Koroška	13.573	29.932	10.277	59,8	12,3	20,4	18,7	0,8	26,1	28,9	2,4	13,1	117,5	0,014
Posavska	14.645	32.422	9.716	62,3	15,0	17,0	18,6	0,6	25,1	26,4	1,1	14,0	124,3	0,013
Zasavska	10.658	29.482	9.995	58,5	6,9	21,7	18,2	0,9	44,6	24,6	0,8	14,9	141,6	0,006

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: Številke v drugi vrsti tabele pomenijo številke kazalnikov. Številke so v tekstu, pri opisu vsakega kazalnika. Pri kazalnikih vezanih na BDP je upoštevana revizija BDP leta 2017.

Tabela 23: Standardizacija kazalnikov IRO 2014 (na osnovi razpoložljivih podatkov 2018)

Regije	Standardizirane vrednosti kazalnikov, IRO 2014, na osnovi podatkov, razpoložljivih 2018													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	2010-2012	2010-2012	2009-2011	2011-2013	2012	2010-2012	2011-2012	2010-2012	2012 (revidirano)	2013	2012-2014	2011-2013	2011-2013	2011-2013
SLOVENIJA	0,453	0,524	0,622	0,531	0,476	0,656	0,357	0,409	0,231	0,683	0,817	0,560	0,728	0,764
Osrednjeslovenska	0,938	0,883	0,976	0,666	0,516	0,867	0,712	0,637	0,155	0,848	0,927	0,728	0,970	0,983
Obalno-kraška	0,511	0,730	0,780	0,516	0,125	0,885	0,386	0,109	0,809	0,449	0,963	0,726	0,388	0,786
Gorenjska	0,269	0,487	0,712	0,687	0,473	0,970	0,406	0,416	0,098	0,562	0,810	0,848	0,873	0,738
Goriška	0,370	0,444	0,846	0,541	0,420	0,794	0,333	0,488	0,324	0,510	0,712	0,714	0,467	0,352
Savinjska	0,361	0,291	0,460	0,598	0,801	0,511	0,186	0,262	0,000	0,936	0,770	0,488	0,854	0,794
Jugovzhodna Sl.	0,395	0,582	0,556	0,684	0,848	0,673	0,222	0,852	1,000	0,555	0,909	0,511	1,000	0,384
Pomurska	0,083	0,000	0,000	0,093	0,367	0,202	0,000	0,033	0,587	0,617	0,483	0,060	0,328	0,703
Primorsko-notranjska	0,126	0,162	0,643	0,786	0,246	0,895	0,296	0,099	0,098	0,312	0,000	0,691	0,673	0,000
Podravska	0,267	0,218	0,330	0,261	0,176	0,379	0,227	0,135	0,692	0,861	0,754	0,364	0,371	0,898
Koroška	0,199	0,241	0,604	0,402	0,393	0,478	0,127	0,053	0,168	0,879	0,560	0,484	0,735	0,570
Posavska	0,265	0,445	0,376	0,579	0,596	0,660	0,123	0,007	0,151	0,913	0,803	0,403	0,597	0,647
Zasavska	0,021	0,204	0,490	0,309	0,001	0,412	0,105	0,072	0,468	0,937	0,865	0,326	0,241	0,928

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: Številke v drugi vrsti tabele pomenijo številke kazalnikov. Številke so v tekstu, pri opisu vsakega kazalnika. Višja standardizirana vrednost kazalnika pomeni nižjo razvojno ogroženost.

Tabela 24: Indeks razvojne ogroženosti, 2014 (na osnovi podatkov, razpoložljivih leta 2018)

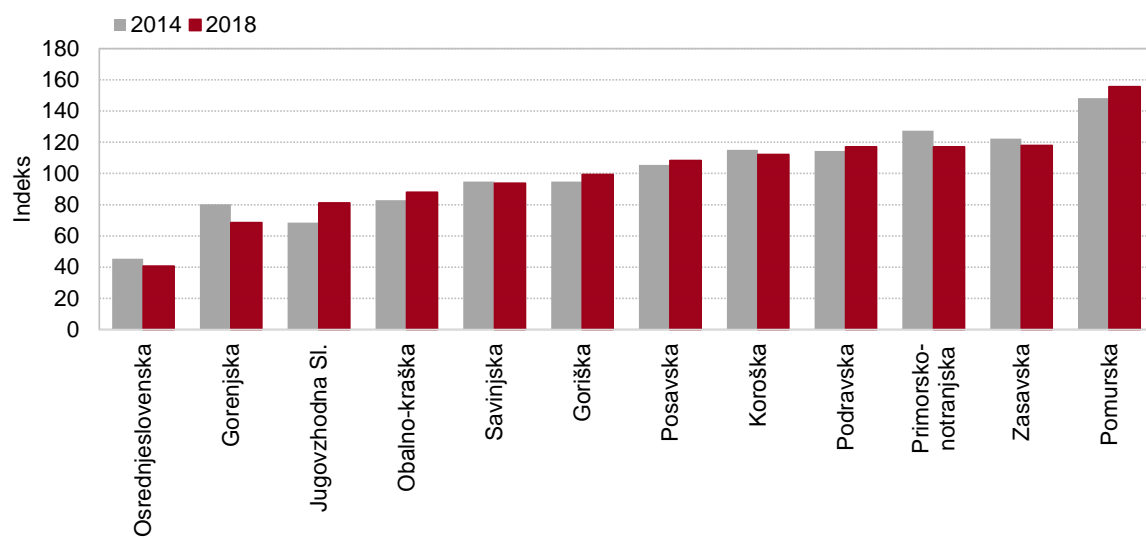
Regije	Aritmetično povprečje standardiziranih vrednosti	Inverzna vrednost	IRO 2014 (na podatkih razpoložljivih 2018)	Rang
SLOVENIJA	0,497	0,503	100,0	
Osrednjeslovenska	0,772	0,228	45,3	12
Obalno-kraška	0,583	0,417	82,9	9
Gorenjska	0,596	0,404	80,2	10
Goriška	0,522	0,478	94,9	8
Savinjska	0,522	0,478	94,9	7
Jugovzhodna Slovenija	0,655	0,345	68,5	11
Pomurska	0,254	0,746	148,3	1
Primorsko-notranjska	0,359	0,641	127,4	2
Podravska	0,424	0,576	114,5	5
Koroška	0,421	0,579	115,1	4
Posavska	0,469	0,531	105,6	6
Zasavska	0,384	0,616	122,4	3

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni izračuni.

Tabela 25: Primerjava IRO v letih 2014 in 2018 (na osnovi podatkov, razpoložljivih leta 2018)

Regije	IRO, indeks		Rang	
	2014	2018	2014	2018
SLOVENIJA	100,0	100,0		
Osrednjeslovenska	45,3	40,6	12	12
Obalno-kraška	82,9	87,9	9	9
Gorenjska	80,2	68,6	10	11
Goriška	94,9	99,4	8	7
Savinjska	94,9	93,8	7	8
Jugovzhodna Slovenija	68,5	81,1	11	10
Pomurska	148,3	155,6	1	1
Primorsko-notranjska	127,4	117,1	2	3
Podravska	114,5	117,1	5	4
Koroška	115,1	112,2	4	5
Posavska	105,6	108,4	6	6
Zasavska	122,4	118,0	3	2

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni izračuni.

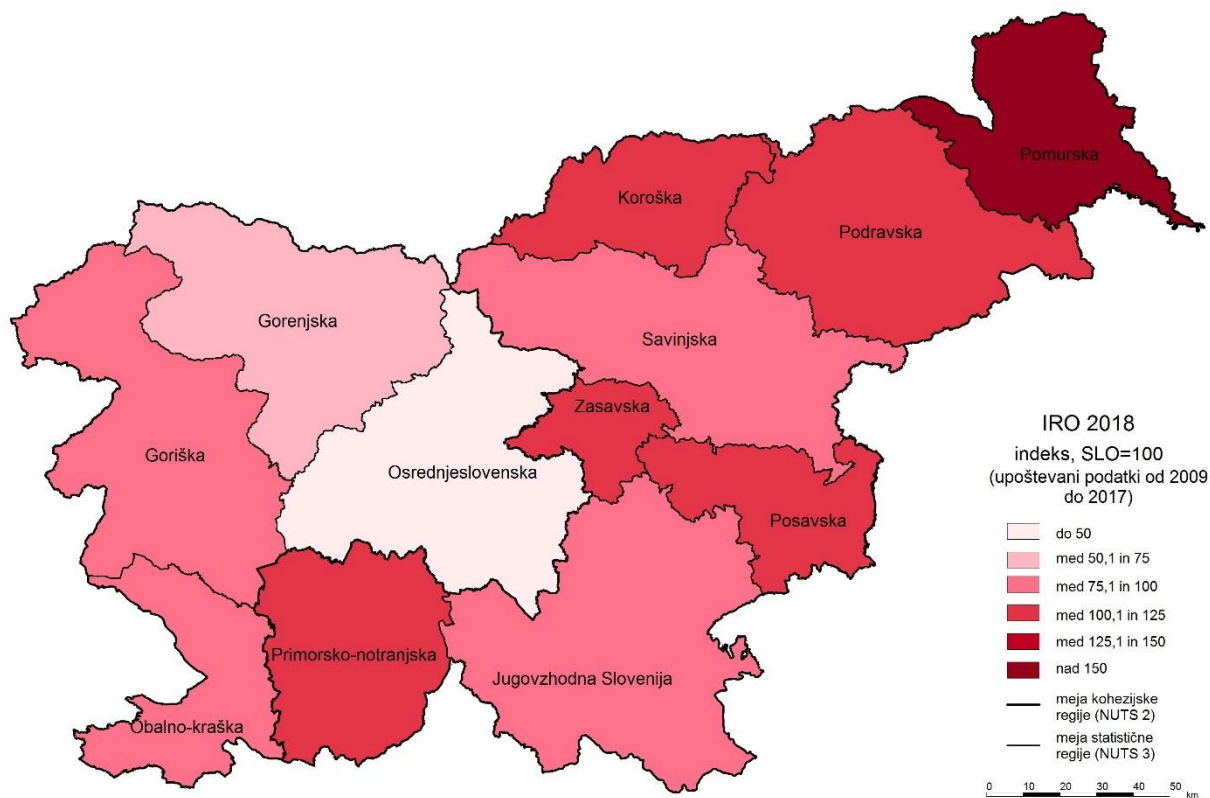
Slika 1: Indeks razvojne ogroženosti po regijah (na osnovi podatkov, razpoložljivih leta 2018)

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni izračuni.

6 Analiza IRO po regijah na osnovi podatkov razpoložljivih leta 2018

V poglavju podrobneje prikazujemo kazalnike indeksa IRO po razvojnih regijah (Zemljevid 1), od regije z najnižjo vrednostjo IRO do regije z najvišjo vrednostjo IRO.

Zemljevid 1: Indeks razvojne ogroženosti, 2018

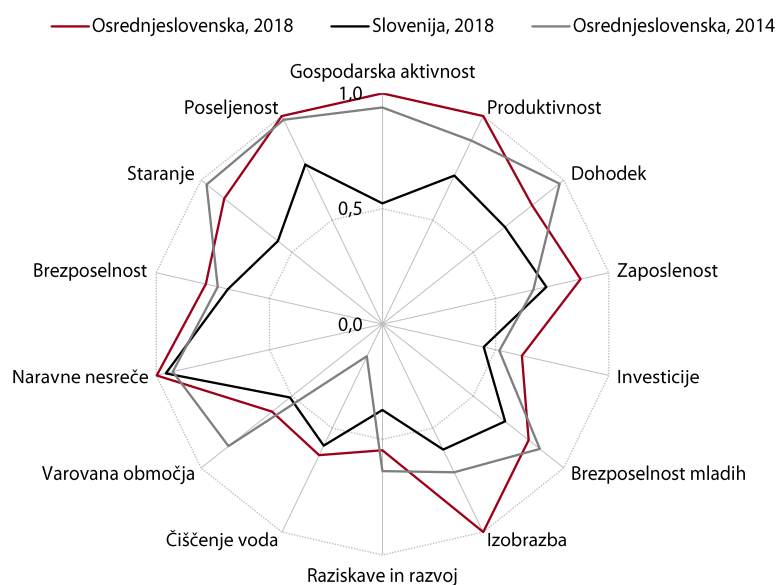

Vir: GURS, SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni izračuni. Kartografija avtorica.

6.1 Osrednjeslovenska regija

Osrednjeslovenska regija je po kazalnikih IRO najmanj razvojno ogrožena. Vrednost indeksa je v letu 2018 znašala le dobrih 40 % povprečne razvojne ogroženosti v Sloveniji in obenem 3,8-krat manj kot vrednost za najbolj razvojno ogroženo regijo – pomursko. Osrednjeslovenska regija ima najboljše rezultate med statističnimi regijami na področju gospodarske aktivnosti, produktivnosti, izobrazbe in poseljenosti (Slika 2). Tudi z ostalimi kazalniki, ki sestavljajo IRO, presega povprečje države. V primerjavi z letom 2014 je IRO izboljšala za skoraj pet o.t. in ostala še naprej na prvem mestu po najmanjši razvojni ogroženosti. Pri nekaterih kazalnikih je zmanjšala svojo prednost pred slovenskim povprečjem, najbolj pri razpoložljivem dohodku na prebivalca, kjer jo je prehitela koroška regija. Izboljšala pa je izobrazbeno strukturo prebivalstva, tako da ima že več kot četrtina prebivalstva v starosti od 25-64 let terciarno izobrazbo. Višji sta tudi zaposlenost – registrirana stopnja delovne aktivnosti s 66,5 % presega slovensko povprečje, in produktivnost, ki je prav tako za 10 % višja od slovenskega povprečja.

Slika 2: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v osrednjeslovenski regiji

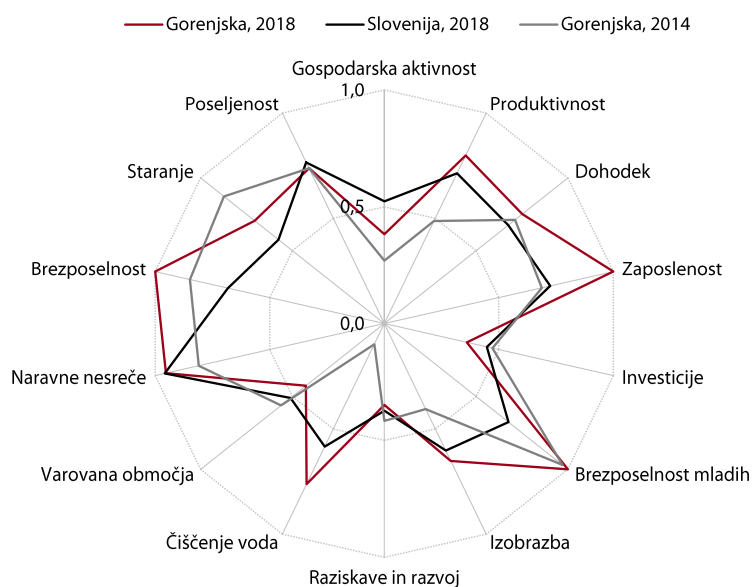
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.2 Gorenjska regija

Druga najbolje uvrščena regija je gorenjska, ki dosega manj kot 70 % razvojne ogroženosti Slovenije. V primerjavi z osrednjeslovensko regijo ima sicer slabše rezultate pri večini kazalnikov, vendar obenem pretežno še vedno presega slovensko povprečje, najbolj pri zaposlenosti, brezposelnosti in čiščenju odpadnih voda (Slika 3). Gorenjska ima namreč najnižjo stopnjo registrirane brezposelnosti in tudi brezposelnosti mladih ter najvišjo registrirano stopnjo delovne aktivnosti. Nekoliko slabša in obenem podpovprečna je v regiji gospodarska aktivnost. Po BDP na prebivalca dosega 88 % slovenskega povprečja. Tudi po deležu bruto investicij v osnovna sredstva je pod slovenskim povprečjem. Razvojno ogroženost regiji povečujejo še varovana območja, ki jih je več kot 62 % površine regije. Pri veliki večini kazalnikov je regija izboljšala svoj položaj glede na leto 2014, najbolj na področju čiščenja odpadnih voda, ki jih že več kot tri četrtine prečistijo z drugo in tretjo stopnjo čiščenja. Napredek pa je opazen tudi pri zaposlenosti in brezposelnosti.

Slika 3: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v gorenjski regiji

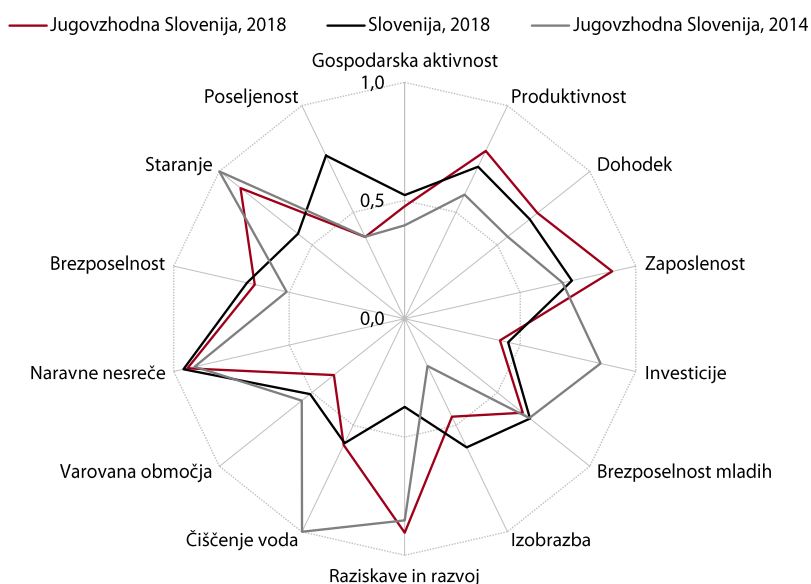
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.3 Jugovzhodna Slovenija

Jugovzhodna Slovenija je v letu 2018 dosegala okoli 80 % razvojne ogroženosti Slovenije. Regija presega slovensko povprečje predvsem pri kazalnikih razvitosti (produktivnost, dohodek, zaposlenost). Med kazalniki razvojnih možnosti močno izstopa po deležu sredstev za raziskave in razvoj v BDP, kjer presega vse regije (Slika 4). V primerjavi s slovenskim povprečjem izstopa tudi na področju zaposlenosti in produktivnosti. Med kazalniki ogroženosti je ugoden predvsem indeks staranja, delež starega prebivalstva v primerjavi z mladim je prav v jugovzhodni Sloveniji najnižji med regijami. V zadnjih letih regija pozitivno izstopa tudi po nizki ogroženosti zaradi naravnih nesreč v primerjavi z drugimi regijami. Kljub nekaterim pozitivnim spremembam, pa je regija primerjavi z letom 2014 med vsemi regijami najbolj poslabšala IRO in tudi poslabšala svojo uvrstitev za eno mesto (z gorenjsko regijo sta zamenjali mesti). Na poslabšanje so najbolj vplivali slabši rezultati na področju investicij v osnovna sredstva, ki pa so bile že od leta 2012 prav v jugovzhodni Sloveniji med najvišjimi v državi.

Slika 4: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v jugovzhodni Sloveniji

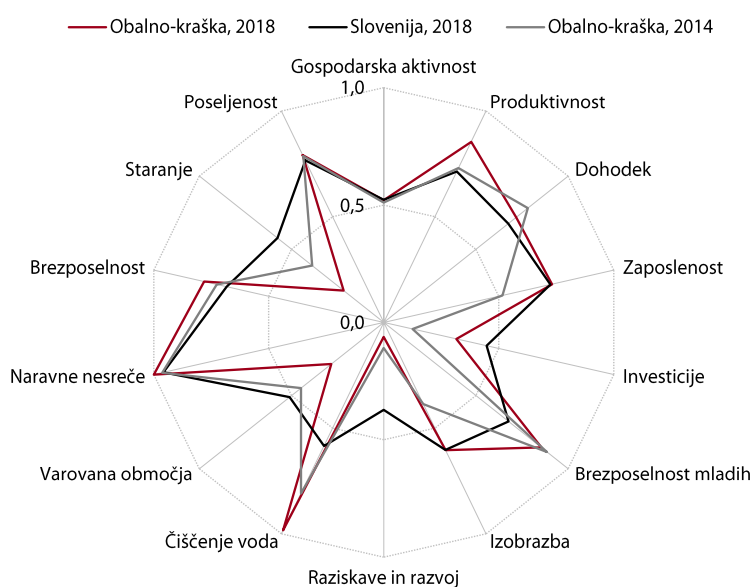
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.4 Obalno-kraška regija

Obalno-kraška regija je podpovprečno razvojno ogrožena, saj je vrednost IRO manj kot 90 % slovenskega povprečja. Pri veliki večini kazalnikov IRO presega slovensko povprečje. Med kazalniki razvitosti izstopa predvsem po produktivnosti, med kazalniki razvojnih možnosti po nizki stopnji brezposelnosti mladih, med kazalniki ogroženosti pa po najvišjem deležu prečiščenih odpadnih voda z najmanj sekundarno stopnjo čiščenja v Sloveniji (Slika 5). Med vsemi regijami je bila zadnja leta tudi najmanj ogrožena zaradi naravnih nesreč. Pod slovenskim povprečjem je tudi skupna stopnja brezposelnosti. Neugoden pa je relativno nizek delež sredstev za raziskave in razvoj v BDP in tudi delež bruto investicij v BDP je pod slovenskim povprečjem. Izstopa pa po visokem indeksu staranja prebivalstva. Glede na IRO iz leta 2014 se je večina kazalnikov v regiji izboljšala. Poslabšanje pa je zaznati pri staranju prebivalstva, investicijah v osnovna sredstva, vlaganjih v raziskave in razvoj ter povečal se je delež varovanih območij. Kljub temu se je vrednost indeksa IRO glede na leto 2014 nekoliko zmanjšala in s tem razvojna ogroženost regije. Sprememba indeksa ni vplivala na njeno uvrstitev med statističnimi regijami in je še nadalje četrta razvojno najmanj ogrožena regija v Sloveniji.

Slika 5: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v obalno-kraški regiji

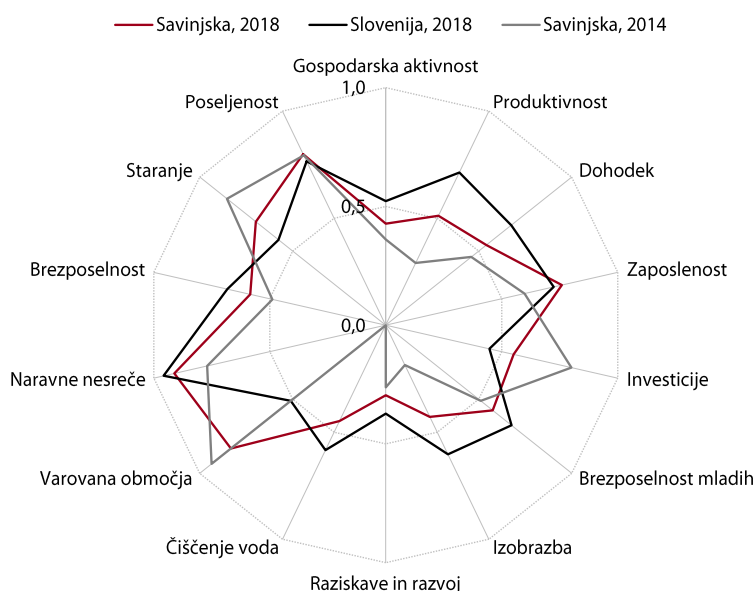
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.5 Savinjska regija

Savinjska regija je podpovprečno razvojno ogrožena regija, saj znaša IRO za regijo okoli 94% slovenskega povprečja. Razvojno ogroženost ji najbolj izrazito zmanjšujejo kazalniki na področju zaposlenosti, kjer stopnja delovne aktivnosti od leta 2011 presega slovensko povprečje in investicij v osnovna sredstva (Slika 6), ki so bile visoke vse do leta 2014. Bolj ugodna pa sta tudi kazalnika varovanih območij, katerih delež je precej nižji kot v večini statističnih regij ter staranje prebivalstva, saj je indeks staranja pod slovenskim povprečjem. Glede na leto 2014 so se izboljšali vsi kazalniki razvitosti, še posebej produktivnosti in zaposlenosti. Razen investicij v osnovna sredstva so se izboljšali kazalniki razvojnih možnosti. Med kazalniki ogroženosti je opaziti napredek pri kazalniku čiščenja odpadnih voda, ogroženosti zaradi naravnih nesreč in brezposelnosti. Na največje poslabšanje pa kaže staranje prebivalstva. Pretežno izboljšanje vrednosti kazalnikov IRO je nekoliko zmanjšalo razvojno ogroženost regije, obenem pa se je za eno mesto izboljšala tudi uvrstitev regije na lestvici med vsemi regijami, ki je tako peta najmanj razvojno ogrožena regija v Sloveniji.

Slika 6: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v savinjski regiji

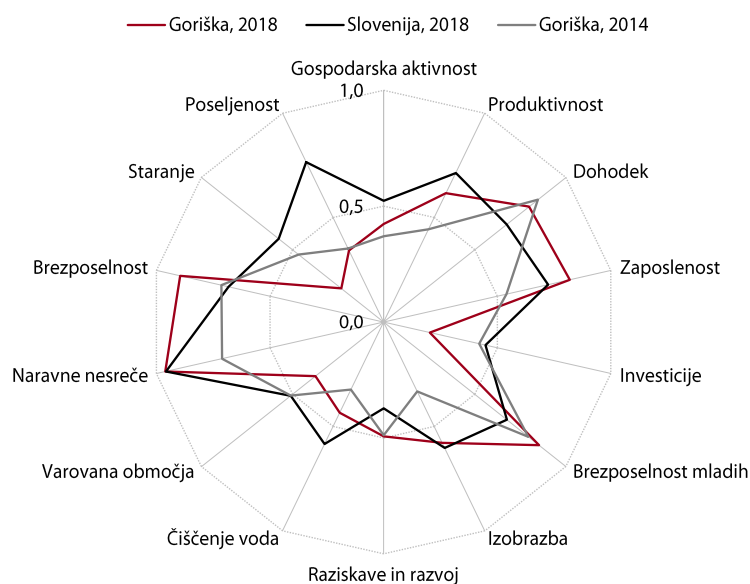
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.6 Goriška regija

Z vrednostjo IRO se je goriška regija najbolj približala povprečni razvojni ogroženosti v Sloveniji. Pregled posameznih kazalnikov pa kaže nekoliko manjšo usklajenost s slovenskim povprečjem. Regija pozitivno izstopa predvsem na področju dohodkov, zaposlenosti in brezposelnosti (Slika 7). Razpoložljivi dohodek na prebivalca presega slovensko povprečje. Stopnja registrirane brezposelnosti, tako skupne kot mladih, je med najnižimi v Sloveniji, nižjo ima le še gorenjska regija. Regija pa ima neugodne kazalnike na področju staranja prebivalstva in poseljenosti. Indeks staranja prebivalstva je med najvišjimi v Sloveniji in glede na leto 2014 se je stanje še poslabšalo. Marsikatera podeželska območja se praznijo. Glede na leto 2014 so se zmanjšale tudi investicije v osnovna sredstva, vendar pa je kazalnik vlaganja v raziskave in razvoj ves čas višji kot v slovenskem povprečju. Izboljšala pa sta se predvsem kazalnika brezposelnosti in zaposlenosti, pa tudi produktivnosti. V letu 2018 pa se je zmanjšala tudi ogroženost zaradi naravnih nesreč. Vrednost indeksa se je glede na leto 2014 nekoliko poslabšala in s tem povečala razvojna ogroženost regije. Regija je tako tudi poslabšala uvrstitev na seznamu regij za eno mesto in je šesta najmanj razvojno ogrožena regija v Sloveniji, medtem ko je bila leta 2014 peta.

Slika 7: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v goriški regiji

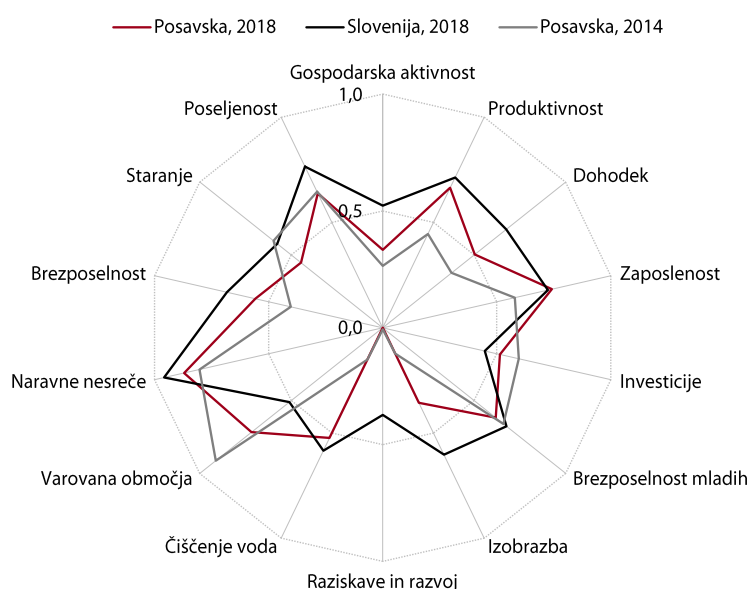
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.7 Posavska regija

Posavska regija presega slovensko povprečje po IRO in jo torej uvrščamo med razvojno ogrožene regije. Večina kazalnikov ima slabše rezultate kot veljajo za slovensko povprečje (Slika 8). To velja predvsem za vlaganja v raziskave in razvoj, ki so prav v posavski regiji najmanjša ter kazalnike gospodarske aktivnosti, staranja prebivalstva in brezposelnosti. Vendar so nekateri kazalniki v regiji tudi ugodnejši in blizu slovenskega povprečja (dohodek, produktivnost, čiščenje odpadnih voda). Ugodnejše rezultate ima regija še pri kazalniku zaposlenosti in investicijah. Glede na leto 2014 so se najbolj izboljšali kazalniki razvitosti (gospodarska aktivnost, produktivnost, zaposlenost, dohodek) ter kazalnika brezposelnosti. Delež varovanih območij v regiji se je glede na leto 2014 povečal, vendar je še vedno manjši kot v slovenskem povprečju, kar je z vidika ogroženosti, kot jo razumemo v IRO, za regijo bolj ugodno. Visoka pa je tudi ogroženost zaradi naravnih nesreč, saj je bila ocenjena škoda zaradi naravnih nesreč v zadnjih letih dvakrat višja v regiji kot v slovenskem povprečju. Glede na leto 2014 se je razvojna ogroženost regije nekoliko povečala, glede na vrstni red med regijami pa je posavska ohranila sedmo mesto najmanj oz. šesto mesto najbolj razvojno ogrožene regije.

Slika 8: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v posavski regiji

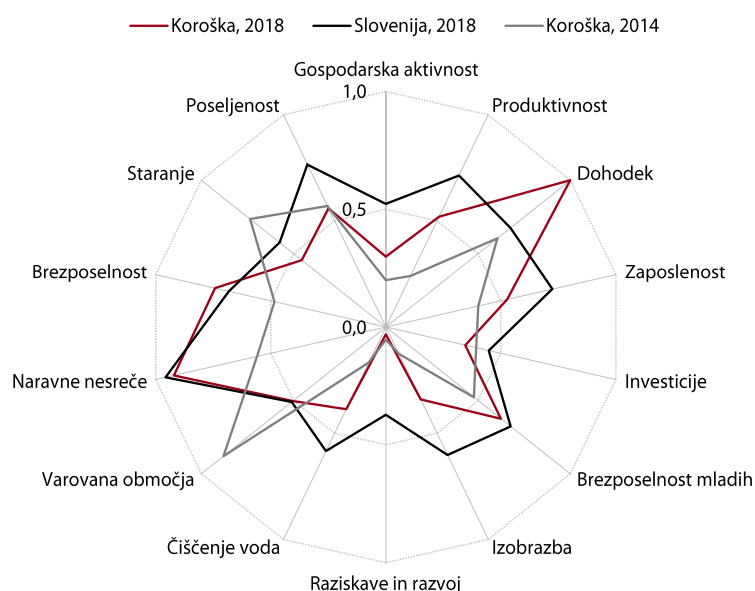
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.8 Koroška regija

Koroška regija po kazalniku IRO presega slovensko povprečje za 12 % in jo zato uvrščamo med razvojno ogrožene regije. Ugodnejši od slovenskega povprečja so le kazalniki dohodka in skupne brezposelnosti (Slika 9). Višina razpoložljivega dohodka na prebivalca je v koroški regiji celo najvišja med vsemi regijami. To je predvsem posledica delovnih migracij koroškega prebivalstva v Avstrijo. Najbolj neugodne kazalnike v primerjavi s slovenskim povprečjem in ostalimi regijami ima koroška regija na področju raziskav in razvoja, gospodarske aktivnosti, investicij in staranja prebivalstva. Glede na leto 2014 je predvsem izboljšala kazalnike razvitosti, med katerimi še posebej izstopa kazalnik na področju dohodka. Izboljšala pa je tudi kazalnike brezposelnosti, izobrazbe in čiščenja voda. V regiji pa se je povečal delež varovanih območij, kar je z vidika razvojne ogroženosti, kot jo razumemo v okviru kazalnika IRO, neugodno. Povečal se je tudi delež starega prebivalstva v primerjavi z mladim, kar je vplivalo na višji indeks staranja prebivalstva. Razvojna ogroženost regije se je glede na leto 2014 nekoliko zmanjšala in tako je regija zamenjala mesto s podravsko regijo, ki je postala bolj ogrožena od koroške.

Slika 9: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v koroški regiji

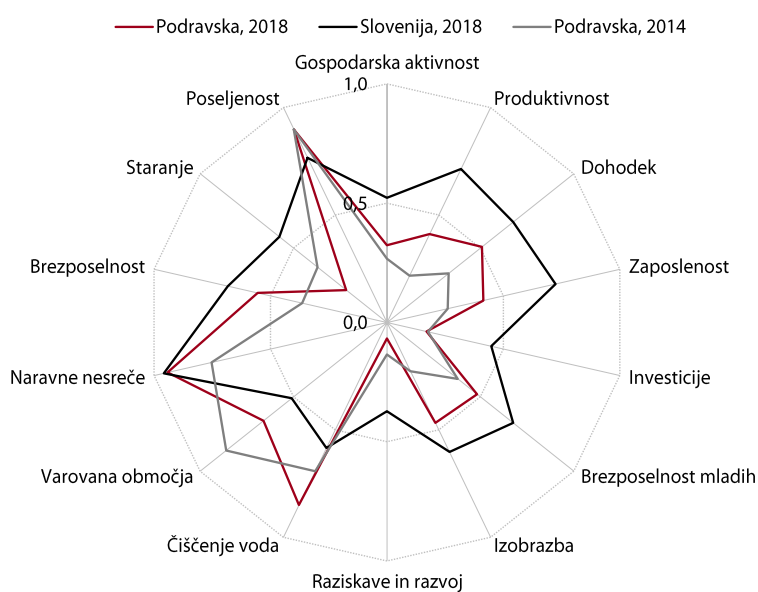
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.9 Podravska regija

Podravska regija po indeksu IRO presega slovensko povprečje za 17 %, zato jo uvrščamo med razvojno ogrožene regije. Razen na področju čiščenja voda, varovanih območij in poseljenosti dosega regija slabše rezultate kot so v slovenskem povprečju (Slika 10). Regiji povečujejo razvojno ogroženost predvsem kazalniki na področju investicij, raziskav in razvoja ter staranja prebivalstva. Delež sredstev za bruto investicije v BDP je že vrsto let najnižji med regijami, primerjalno z ostalimi regijami in slovenskim povprečjem pa je nizek tudi delež sredstev za raziskave in razvoj v BDP. Po gospodarski aktivnosti je regija podpovprečna, saj njen BDP na prebivalca dosega le okoli 80 % slovenskega BDP. Visoka pa je tudi brezposelnost, še posebej mladih. V primerjavi z letom 2014 so se izboljšali predvsem kazalniki razvitosti in kazalnika brezposelnosti, vendar je kljub temu regija poslabšala svojo uvrstitev med ostalimi regijami za eno mesto in si s primorsko-notranjsko, ki ima isto vrednosti IRO deli tretje oz. četrto mesto najbolj razvojno ogroženih regij.

Slika 10: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v podravski regiji

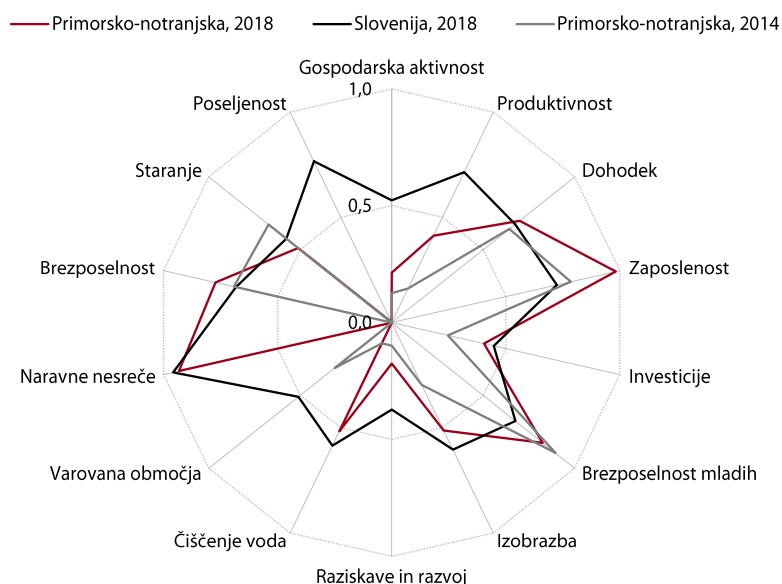
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.10 Primorsko-notranjska regija

Tudi primorsko-notranjska regija sodi med razvojno bolj ogrožene regije in si s podravsko regijo deli 3 oz. 4 mesto med razvojno ogroženimi regijami. Regija ima večino kazalnikov IRO pod slovenskim povprečjem (Slika 11). Je najredkeje poseljena regija, kar se odraža v nizkem kazalniku poseljenosti. Razvojno ogroženost ji povečuje tudi visok delež varovanih območij in nizek delež sredstev za raziskave in razvoj. Regija ima tudi nizek BDP na prebivalca, saj dosega manj kot tri četrtine slovenskega povprečja po tem kazalniku. Pozitivno pa izstopa po zaposlenosti. V letu 2017 je bilo že 70 % delovno sposobnega prebivalstva zaposlenega oz. delovno aktivnega, po čemer jo presega le še gorenjska regija. Glede na leto 2014 so v regiji opazna izboljšanja, saj ima večina kazalnikov boljše vrednosti, predvsem to velja za kazalnike zaposlenosti, brezposelnosti in produktivnosti. Povečal pa se je tudi delež odpadnih voda, ki so prečiščene s sekundarno ali terciarno stopnjo čiščenja. Izboljšani kazalniki so vplivali na nižji indeks IRO in s tem na boljšo uvrstitev med regijami. Tako regija ni več druga, ampak je tretja najbolj razvojno ogrožena.

Slika 11: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v primorsko-notranjski regiji

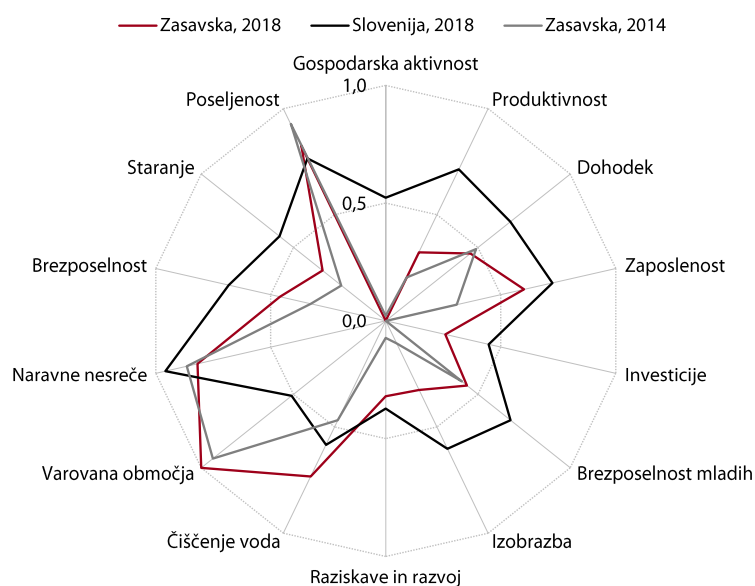
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.11 Zasavska regija

Zasavska regija je druga najbolj razvojno ogrožena regija v Sloveniji. IRO za 18 % presega slovensko povprečje. Regija pri večini kazalnikov ne dosega slovenskega povprečja, razen na področju varovanih območij, čiščenja odpadnih voda in kot ena najgosteje naseljenih regij, tudi poseljenosti (Slika 12). Regija ima najnižji BDP na prebivalca, zelo nizka pa sta tudi deleža bruto investicij v osnova sredstva in sredstev za raziskave in razvoj v BDP. Prav tako so neugodni kazalniki brezposelnosti in staranja prebivalstva. Glede na leto 2014 se je večina kazalnikov izboljšala, vendar so marsikje še daleč od slovenskega povprečja. Edino po kazalniku čiščenja odpadnih voda regija presega slovensko povprečje. Posledično se je kazalnik IRO sicer izboljšal, a ker je bilo izboljšanje v drugih regijah še večje, je zasavska regija poslabšala svojo uvrstitev med regijami za eno mesto, za primorsko-notranjsko in postala druga najbolj razvojno ogrožena regija.

Slika 12: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v zasavski regiji

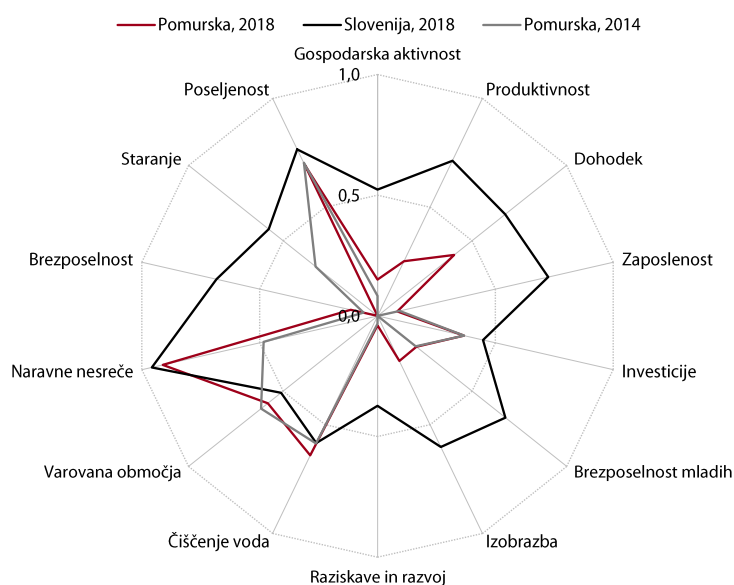
Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

6.12 Pomurska regija

Pomurska regija je najbolj razvojno ogrožena regija, ker dosega po kazalnikih IRO najslabše rezultate in ima tako najvišjo vrednost indeksa. Kar pri polovici kazalnikov (produktivnost, razpoložljivi dohodek, zaposlenost, brezposelnost, izobrazba, staranje prebivalstva) je pomurska na zadnjem mestu med vsemi regijami (Slika 13). Pri večini ostalih kazalnikov pa je tudi med najslabšimi regijami. Po bruto domačem proizvodu na prebivalca dosega manj kot 70 % slovenskega povprečja, nizke pa so tudi bruto investicije v osnovna sredstva in sredstva namenjena raziskavam in razvoju. Glede na leto 2014 je regija večino kazalnikov sicer izboljšala, kar pa je bilo premalo za dohitevanje ostalih regij. Tako je celo povečala vrednost IRO in ponovno pristala na prvem mestu med najbolj razvojno ogroženimi regijami v Sloveniji.

Slika 13: Kazalniki indeksa razvojne ogroženosti v pomurski regiji

Vir: SI-STAT podatkovni portal, SURS, MOP, ZRSVN, URSZR, MGRT, DRI upravljanje investicij, d.o.o., lastni preračuni.

Opomba: V sliki so prikazane standardizirane vrednosti posameznih kazalnikov, ki sestavljajo IRO in se gibljejo od 0 (najslabša vrednost) do 1 (najboljša vrednost).

7 Zaključek

Kazalnik IRO je kot sintezni kazalnik dobro orodje za ugotavljanje stopnje razvitosti regij. Ker upošteva večdimenzionalni razvojni vidik je bolj primeren kazalnik razvoja kot samo BDP na prebivalca. Ima pa tudi določene pomanjkljivosti, za katere verjamemo, da se bodo z leti tudi zmanjšale, saj pričakujemo, da se bo metodologija IRO v bodoče še dograjevala. Ena od pomanjkljivosti je nabor kazalnikov, ki so vključeni v izračun sinteznega kazalnika. Nabor je namreč rezultat trenutnega stanja razpoložljivih podatkov na teritorialni ravni regij, ki pa ni vedno optimalen. Druga pomanjkljivost pa je medletna primerjava, ki zahteva ponovni preračun vrednosti za vsa leta nazaj takoj, ko se pojavijo novi podatki za kazalnike. To onemogoča neposredno primerljivost med izračunom iz leta 2014 in kasnejšimi leti. Primerjava med leti je mogoča je le ob upoštevanju celotnega seta podatkov, kjer ob upoštevanju novih podatkov naredimo tudi preračuna za nazaj. Ta primerjava je predmet tega delovnega zvezka upoštevajoč podatke, ki so bili razpoložljivi do 31. 3. 2018.

Razvojna ogroženost je višja v regijah vzhodne Slovenije. S kazalnikom IRO smo ugotavljali stopnjo razvojne ogroženosti po regijah. Polovica regij presega povprečne vrednosti IRO, zato smo jih opredelili kot razvojno ogrožene. Te regije so: pomurska, zasavska, primorsko-notranjska, podravska, koroška in posavska. Vse regije z izjemo primorsko-notranjske so v kohezijski regiji vzhodna Slovenija, ki zaradi višine BDP/prebivalca, ki ne dosega 75 % povprečja EU, sodi tudi med manj razvite regije EU. Med razvojno neogroženimi pa so torej vse štiri regije kohezijske regije zahodna Slovenija (osrednjeslovenska, gorenjska, obalno-kraška in goriška), poleg teh pa še jugovzhodna Slovenija in savinjska regija iz vzhodne kohezijske regije.

V letu 2018 je bila pomurska regija 3,8-krat bolj razvojno ogrožena od osrednjeslovenske. Medregionalne razlike, merjene s koeficientom variacije, pa so znašale okoli 27,8 %. Glede na leto 2014 se je tudi razmerje med skrajnima regijama nekoliko povečala (s 3,3-krat na 3,8-krat), prav tako pa tudi medregionalne razlike (s 27 % na 27,8 %). Spremenil pa se je tudi vrstni red osmih regij (višje mesto pomeni manjšo razvojno ogroženost). Gorenjska regija je tako postala druga najmanj razvojno ogrožena regija. Sedmo in osmo mesto sta zamenjali goriška in savinjska regija, tako da je goriška regija nekoliko poslabšala razvojno ogroženost. Četrto in peto mesto sta zamenjali koroška in podravska. S tem je zasavska regija poslabšala razvojno ogroženost. Kljub na videz velikim spremembam, pa gre večinoma le za spremembe za nekaj odstotnih točk. Izboljšanje za več kot 10 o.t. beležita le gorenjska in primorsko-notranjska regija, največje poslabšanje, za dobrih 12 o.t., pa jugovzhodna Slovenija.

8 Literatura in viri

1. Bandura, R. (2008). *A Survey of Composite Indices Measuring Country Performance: 2008 Update*. A UNDP/ODS Working Paper. New York: United Nations Development Programme. Pridobljeno 10. 9. 2014 na http://old.usc.ac.ir/IPWebV1C035/TemplateFileFolder/10-8-2013/OriginalFolder/0a6e29c4-1fa6-4496-a362-000f0851d4fc_indices_2008_bandura.pdf
2. Barle, A. in Trunk Širca N. (2010). *Pomen izobraževanja v družbi prihodnosti*. Pridobljeno 14. 5. 2014 na <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-080-2/023-035.pdf>
3. BDP in računi gospodinjstev na regionalni ravni (2014). Eurostat. Statistics explained. Pridobljeno 1. 9. 2015 na https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:GDP_and_household_accounts_at_regional_level/sl&oldid=182761
4. Bevc, M. (2006). *Ekonomski pomen izobraževanja*. Pridobljeno 14. 5. 2015 na http://www.pedagogikaandragogika.com/files/ZMursak/EKONOMSKI_POMEN_IZOBRAZEVANJA_1_gradivo.pdf
5. *Beyond GDP: Regional development indicators*. Briefing. (2016). European parliament. Pridobljeno 6. 3. 2017 na [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2016\)577953](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2016)577953)
6. Bogovič, N.D., Drezgić, S. in Čegar, S. (2017). *Evalvacija postoječeg i prijedlog novog modela za izračun indeksa te izračun novo indeksa razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave u Republici Hrvatskoj. Studija*. Reka in Zagreb: CLER d.o.o., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Pridobljeno 28. 5. 2018 na https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/indeks%20razvijenosti/Studija_novi%20model%20indeksa%20razvijenosti_CLER.pdf
7. Direktiva sveta EU o čiščenju komunalne odpadne vode. Uradni list evropskih skupnosti 1/271/EGS.
8. DRI upravljanje investicij, d.o.o. Podatki o škodi na infrastrukturi ob naravnih nesrečah.
9. Evropa 2020. Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast. (2010). Bruselj: Evropska komisija.
10. Freudenberg, M. (2003). *Composite Indicators of Country Performance. A Critical Assessment*. OECD Science, Technology and Industry Working Papers, 2003/16. Pariz: OECD. Pridobljeno 10. 9. 2014 na <http://dx.doi.org/10.1787/405566708255>
11. GURS. Portal prostor. (2017). Ljubljana: Geodetska uprava RS. Pridobljeno 10. 6. 2018 na <http://www.e-prostor.gov.si/brezplacni-podatki/>
12. *Handbook on constructing composite indicators. Methodology and user guide*. (2008). Pariz: OECD and JRC EU.
13. Hanžek, M. (Ur.). (1998). *Poročilo o človekovem razvoju. Slovenija 1998*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
14. *Human Development Index. Technical notes*. (2013). New York: United Nations Development Programme. Pridobljeno 10. 9. 2015 na http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2013_en_technotes.pdf
15. Investicije v osnovna sredstva. (2014). Metodološka pojasnila. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno 14. 4. 2015 na http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/14-090-MP.pdf
16. *Jamstvo za mlade. Izvedbeni načrt 2016–2020*. (2016). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Pridobljeno 16. 4. 2017 http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zaposlovanje/JAMSTVO_ZA_MLADE_2016_2020.pdf
17. Jindrová, A. (2013). Composite indicator in evaluation of the regional disparities in quality of life in the Czech Republic. *Acta universitatis agriculturae et silviculturae mendelianae brunensis, LXI*, 2239-2248.
18. *Kakovost površinskih virov pitne vode v Sloveniji*. (2008). Ljubljana: ARSO. Pridobljeno 25. 5. 2015 na http://www.arso.gov.si/vode/reke/publikacije%20in%20poro%C4%8Dila/PVOPV_publikacija-01.pdf
19. *Kazalci okolja v Sloveniji*. Ljubljana: ARSO. Pridobljeno 2. 6. 2015 na http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=202
20. Kmet Zupančič, R. (Ur.). Poročilo o razvoju. (2017). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

21. Kmet Zupančič, R. (Ur.). Poročilo o razvoju. (2018). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
22. *Končno poročilo o izvajanju operativnega programa okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007–2013*. (2017). Ljubljana: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Pridobljeno 15. 5. 2017 na <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-razvoja-okoljske-in-prometne-infrastrukture-za-obdobje-2007-2013>
23. Lasnibat, J. (2011). *Izdatki za raziskave in razvoj v novem sistemu nacionalnih računov*. Statistični dnevi, Radenci, 7. – 9. 11. Pridobljeno 20. 5. 2015 na <http://www.stat.si/StatistichniDnevi/Docs/Radenci2011/Lasnibat-RRrevizijaSNR-prispevek.pdf>
24. Meyer, D.F., De Jongh, J. in Meyer N. (2016). The formulation of a composite regional development index. *International journal of business and management studies*, 8(1).
25. MGRT. (2017). Podatki o škodi v gospodarstvu ob naravnih nesrečah. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
26. Mikoš, M. (2014). O izrazih nezgoda, naravna nesreča, naravna katastrofa in naravna kataklizma. *Ujma*, 28, 306-3010.
27. MOP. (2016). Podatki o škodi ob naravnih nesrečah. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.
28. Natek, K. (2003). Fizična geografija in proučevanje ogroženosti zaradi naravnih in drugih nesreč. *Dela*, 20, 133-146. Ljubljana: Oddelek za geografijo. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
29. Nenadič, T. (2012). *Prestrukturiranje predelovalnih dejavnosti v Sloveniji*. Delovni zvezek 2/ XXI. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno 15. 5. 2018 na http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2012/dz02-12.pd
30. *Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020*. (2015). Ljubljana: Služba vlade za evropsko kohezijsko politiko. Pridobljeno 16. 5. 2016 <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/2014-2020/operativni-program-za-obdobje-2014-2020>
31. Orožen Adamič M. (2005). Geografija in naravne nesreče. *Geografski obzornik*, 52(1), 4-12.
32. *Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020*. (2014). Pridobljeno 30. 9. 2015 na http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/Dokumenti_za_objavo_na_vstopni_strani/PS_koncna_potrjena_141028.pd
33. Pečar, J., in Kavaš, D. (2006). *Metodologija izračuna indeksa razvojne ogroženosti za obdobje od 2007 do 2013*. Delovni zvezek XV(6). Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno 30. 9. 2015 na http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2006/dz06-06.pdf
34. Pečar, J. (2017). Spremljanje regionalnega razvoja. V *Regionalni razvoj* 6 (str. 13-29). Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Ljubljana.
35. Pečar, J. (2018). Regionalni bruto domači proizvod. *Ekonomsko ogledalo*, XXIV(2,) 23-25.
36. Perišić, A. in Wagner, V. (2014). Development index: analysis of the basic instrument of Croatian regional policy. *Financial theory and practice*, 39(2), 205-236.
37. Pike, A., Rodríguez-Pose, A. in Tomaney, J. (2007). What kind of local and regional development and for whom? *Regional Studies*, 41(9), 1253-1269.
38. Pinho, M. M. (2015). *Composite indicators for monitoring regional development – seven years of Portuguese experience*. Geneva: UNECE. Pridobljeno 6. 3. 2017 na https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/ge.42/2015/Seminar/Session_IV_-_3_-_Portugal_-_Composite_indicators_for_monitoring_regional_development.pdf
39. Pravilnik o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2014–2020. Uradni list RS, št. 34/2014.
40. Ravbar, M. (2009). *Razvojni dejavniki v Sloveniji – ustvarjalnost in naložbe*. Georitem 9. Ljubljana: Založba ZRC.
41. *Regional Development Composite Index - 2014*. (2016). Pridobljeno 8. 3. 2017 na https://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_destaquas&DESTAQUESdest_boui=249963422&DESTAQUESmodo=2&xlang=pt

42. Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020. Uradni list RS, št. 41/2011.
43. Resolucija o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020. Uradni list RS, št. 43/2011.
44. Senjur, M. (2002). *Razvojna ekonomika: teorije in politike gospodarske rasti in razvoja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
45. SI-STAT podatkovni portal. (2018). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno 8. 3. 2018 na <http://www.stat.si/statweb>
46. *SDG Index and Dashboards Report*. Global responsibilities. Implementing the goals. (2018). Sustainable development solutions network. A global initiative for the United Nations. Pridobljeno 14. 9. 2018 na <http://www.sdgindex.org/assets/files/2018/01%20SDGS%20GLOBAL%20EDITION%20WEB%20V9%20180718.pdf#page=22>
47. Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007–2013. Uradni list RS, št. 23/2006.
48. *Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja v obdobju 2016–2020*. (2015). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Pridobljeno 20. 3. 2016 na http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zaposlovanje/Smernice_APZ_2016_2020__final.pdf
49. Sprememba uredbe NUTS (2013). Posebna objava. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno 20. 3. 2016 na <http://www.stat.si/StatWeb/glavnavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=5983>
50. *Strategija razvoja Slovenije*. (2005). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
51. *Strategija razvoja Slovenije 2030*. (2017). Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.
52. Stiglitz, J., Sen, A., Fitoussi, J., (2008). *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. Issues paper. Pridobljeno 7. 3. 2017 na http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/Issues_paper.pdf
53. *The Europe 2020 Competitiveness Report*. (2014). Building a More Competitive Europe. 2014 Edition. Geneva: World Economic Forum. Pridobljeno 27. 5. 2015 na http://www3.weforum.org/docs/WEF_Europe2020_CompetitivenessReport_2014.pdf
54. *The Europe 2020 Regional Index*. (2014). Brussels: Joint Research Centre of the European Commission.. Pridobljeno 27. 5. 2015 na http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC90238/reqno_jrc90238_the%20europe%202020%20regional%20index_final_online.pdf
55. Uredba (ES) št. 1319/2013 z dne 9. decembra 2013 o spremembi prilog Uredbe (ES) št. 1059/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot (NUTS). Uradni list Evropske unije L342/1.
56. Uredba o indeksu razvijenosti, Narodne novine, br. 131/17. Vlada Republike Hrvatske. Pridobljeno 29. 5. 2018 na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_131_3014.html
57. Uredba o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode. Uradni list RS, št. 98/2015 in 76/2017.
58. URSZR. Aplikacija AJDA. (2017). Ljubljana: Uprava za zaščito in reševanje RS.
59. Vala, F., Pinho, M. M. (2011). *A composite index for monitoring regional development in OECD regions*. Paris: OECD. Pridobljeno 6. 3. 2017 na [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/TDPC/TI\(2011\)7&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/TDPC/TI(2011)7&docLanguage=En)
60. Vugrin, T., (2005). *Pomen zavarovanih območij za regionalni razvoj Slovenije*. Diplomsko delo. Ljubljana. Pridobljeno 3. 6. 2015 http://geo.ff.uni-lj.si/pisnadela/pdfs/dipl_200511_tomo_vugrin.pdf
61. Zakon o ohranjanju narave. Uradni list RS, št. 96/2004, 61/2006 – ZDru-1, 8/2010 – ZSKZ-B, 46/2014, 21/2018 – ZNOrg in 31/2018.
62. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2). Uradni list RS št. 20/2011 in 57/2012.
63. ZRSVN. (2017). Podatki o varovanih območjih. Ljubljana: Zavod RS za varstvo naravne dediščine.
64. White paper on regional development in Slovenia. (1999). Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.

65. WorldRiskReport. Analysis and prospects 2017. Berlin: Bündnis Entwicklung Hilft. Pridobljeno 21. 8. 2018 na https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/WRR_2017_E2.pdf